

Употреба слачице као средства за изазивање прилива крви и црвенила на кожи крдо спољних болова и неких унутрашњих болести води порекло од старина и, како каже др Леклер, ни најстраснији модерни нису могли да сахране и замене овај лек.

Ми употребљавамо слачицу исто као што су је употребљава-ли стари лекари у случајевима млитавости, одузетости, запаљења плућне марамице, болова услед назеба, жигова, итд.

Али при употреби слачице, управо брашна од слачице, треба се држати извесних правила, без којих се не може добити резултат какав се жели. Често лекари, а и болесници, криве за то апотекара, што није дао „тазе елачицу" већ изветрелу, и т. сл. У ствари, неумешна примена често све поквари.

Прво, вода у којој ће се размутити брашно од слачице не сме имати никад више од 40° Ц. јер се на вишој температури воде већ не може издвајати и градити из слаичног брашна она есенција која изазива црвенило. Дакле, најбоље је узимати хладну воду која има собну температуру. Друго, најбоље је спремити облог од слачице која је била чувана у добро заклопљеној кутији. Треће, још је боље посути брашном од слачице. које је би-ло добро самлевено и чувано, топли облог спремљен од ланеног брашна, и тиме онда обложити место болова итд. Или дебљи слој каше од ланеног брашна који има топлоту од 40° Ц сме-шати с брашном од слачице. Ова сразмера (колико треба да бу-де ланеног брашна а колико слаичног) зависи од сврхе која се жели постићи: блаже или јаче деловање, брже или спорије; при томе треба водити рачуна о томе да ли -је облога за децу или старије, да ли је за нежније место на телу или за мање осетљи-во итд. Али се најчешће узима овај однос: *четири двла ланеног брашна и један део слаичног.*

Да би се добио прави облог од слачице, најбоље је узети 200 грама брашна у млакој води (30° Ц), како је речено горе, и том сашом обложити место на кожи које се жели. Доволно је др-жати облог 10—15 минута. Он помаже дубоко, на месту где се ставља.

Купатило од слачице прави се на тај начин што се кесица с 200 грама брашна спусти у воду и из те се кесице после слачи-па разилази. Допушта се понекад да се наспе и мало сирћета. Овако спремљено купање не изазива црвенило коже. За лица вервозна и осетлива слачица уопште није, па ни купатило.

Доказано је да је есенција од слачице једно од најјачих сред-става за уништење микроба (бацила) — дакле, слачица је ан-гисептична.

Где нема слачице, може се иа селу употребити и рен. Све говори у прилог гајењу слачице.

Иако има слачице тројакe врсте, нас интересује брашно од прне слачице.

Црна слачица гаји се у целој централној Европи, најбоља је она из Холандије, из долине Рајне. Помињу и ону из Мађарске. Дакле, добра је и војвођанска.

Црна слачица је једногодишња билка која расте по пољима и у аивлини. Има стабло усправно, 20—90 центиметара високо, цилиндрично, угко гранато, нешто длакаво у доњим деловима. Лишће је на дршкама, без маља, у дну мало зарезано, али што више све равније, док на врху не постане обло и заокругљено. Свака гранчица завршава се гроздом жутог цвећа. Род — зрна, обло стиснута, црнкасте или мрке боје, сшна; под лупом се на њима виде ситне тачкице.

Напомена: Брање слачице је читава наука. Треба изабрати момент, од краја јуна до септембра, јер се луске са зрнима от-варају кад се на сунцу исуше, ако их не накваси роса или киша. Треба стабљике косити или српом сећи док су зелене, јер кад почињу да жуте и вену, доња зрна постају мрка, и то рано ују-гру или касно увече, да не би услед јаког сунца зрна испала. Гра-не треба сушити осам дана. Затим, као што се то чини за пасул» или грашак, излупати и зрна дал>е сушити у танком слоју, па их чувати опет помешана с љускама и пребирати с времена на време да не би семе узаврело или да га не би бубе упропастиле.

ЛАН

Употребљавају се семе и брашно од лана. Облоге ол лана праве се на тај начин што се узима или ланено брашно или ла-нено семе.

Боље је облоге правити од поОсног ланеног брашна, и то из ових разлога:

- 1) што таква облога задржава дуже своју топлоту;
- 2) што може упити више воде;
- 3) што у посном брашну има мало оног ланеног зејтина који прокисне и горчи и 4) што мо-же дуже да се чува.Ипак то брашно не треба да буде давнашње, јер оно мало зејтина што је остало у брашну може да загори, да ври и да при облагању коже изазове запаљење на њој, што се тешко лечи. Зато старо ланено брашно, од више месеци, не треба употребљавати.

Пошто се узме добро брашно, треба поступити овако: у њега се сипа помало воде док се не добије мека каша. Та се каша ставља на ватру и меша непрестано док не проври.

Обично се употребљава врућа вода за справљање ланене каше, али је за то потребно да та вода буде и прокувана и ни-мало кречна.

Платно у које се после увија или сипа ланена каша мора бити апсолутно чисто (искувано и осушено). Чак је боље употре-бити газу којом се превијају ране, ако се облога ставља на ра-њено или болно место.

Још је болје, како се то ради у Енглеској, спремити две кесе, једну већу, другу маљу (најбоље од фланела), чисте, раније искуване и осушене, па изручити кашу у маљу и заштити је, или је преклопити горњим крајем, и онда ту кесу с кашом спустити у другу, већу. Обе кесе треба претходно загрејати украј ватре да буду и оне топле.

На тај начин она влажна топлота из каше има да прође кроз два слоја фланела или платна и да дуго држи топлоту на месту где се облаже. На том месту могу бити и праве ране, а

камоли убоји и залалења: запаљење плућа, плућне марамице, гуше, слабине, ницина, јајника, нерава, зглобова нтд. Сумњам ла термофор може заменити ову влажну топлоту од лана.

9. КРОМПИР

Често се праве облоге и од кртола кромпира. Али тако не-вепгго и грубо да човек већ не зна шта да мисли кад види, нпр. косу, главу или врат покривен исеченим кромпиром!

Зато, кад неко већ хоће да се лечи облогама од кромпира, иека се послужи овим начином спремања таквих облога:

Кромпира печеног или куваног 100 грама Воде 1000 „

Размутити најпре ову количину кромпира (пасираног) у 250 грама воде, а остатак воде ставити на ватру да прокључа Чим вода прокључа, додати размућену кашу; држати све то на ватри неко време и онда удаљити, непрестано мешајући масу. Кад се то згусне толико да се може држати у крпици или платву а да не цури из каше вода, може се облагати на убијено место, па и за кожна запаљења, ако је потребно.

10. СМОЛА ОД ЈЕЛОВОГ ИЛИ БОРОВОГ ДРВЕТА

Танак слој смоле треба разастрти по платну (најбоље по платну које је пре тога било натопљено растопљеним воском), ПОТОМ смолу лако загрејати до млаке топлоте и њом обложити тоијено место.

То чине становници села у високим брдима, и ја не видим раз-лога зашто и убудуће не би то радили, ако је све то чисто (асептично) спремлено.

11. ПАВИТ

Соломонова лоза. — Павит садржи један сок који је опор и који пече. Пре се употребљавао као лек против рака, али без успеха.

Помињемо га овде само стога што је опасна биљка која може да изазове смрт.

ЛЕКОВИ ЗА РАЗНУ СПОЉНУ УПОТРЕБУ НА КОЖИ И ДРУГДЕ

1.ИСЛАНДСКА МАХОВИНА

Против повраћања после операције или тешких рана мо-же се применити исландска маховина, али тако да се не лиша-ва свог горког састава (претходним квашењем у води итд.).

Најбоље је давати је у облику тинктуре по 50—60 капи дневно, и ,10 по 10 капи на 2 часа.

2. ДУЊА

Сок од истуцаног семена дуњиног може послужити као лек код испуцаних усана, пукотина на брадавицама груди, опе-котина, раница на слузокожи уста и т. сл.

(Видети: средства која помажу избацивање испљувака, код грудних бодести.)

3. ЦРНИ СЛЕЗ

Одвар (декокт) од црног слеза може се применити против болова у спољњем уву. Често је довољно улити 3—5—6 капи тог топлог лека у уво, и болови одмах престају.

4. РАЗЛИЧАК"

Користи се као лек против обољења (запаљења) очних ка-вака код људи плавих очију.

Употребљава се као млак чај — за испирање. Накваси се иала лоптица памука (вате) и њом се испирају очни капци изнутра.

5. ЖИЛОВЛАК'

Употребљава се као лек против запаљења и гнојења очних капака код људи црних очију. Спрема се по овом рецепту

Листа од жиловлака 10 грама

Цвета од ждралике \ по

Цвета од различка j 5 грама

Кључале воде 150 „

Оставити да кисне 15 минута, и потом пропустити кроз платно.

Примењује се као млак чај за облоге и испирање.

6. ПЕРШУН

Свеже лишће од першуна у виду топлих облога у популарној медицини употребљавају жене које имају много млека а не желе да га имају, јер се боје да им тај прилив млека не шкоди ако се враћа у крв. Треба прећи и на оскудну дијету.

Наводимо ове биљке и њихову примену као извештај куриозитет:

да се ВИДИ колико се у народној медицини иде далеко у веровању упоредних лекова. Ми се не односимо према свему томе с неповерењем, јер се иже десити једнога дана да неки научник пронађе да између плавих очију и плавог цвета различка има неког струјанга, таласа, који лече кон-јунктивитис или томе слично.

7. ЧУВАРКУЋЕ

Чуваркућа

У-злу-добра, ваздажива, зечји купус. — Некада је расла по нашим чандијама (крововима од ћерамида и плоча) више него данас. Има је 40 врста. Али баштенска врста (тзв. дебела кока) употребљава се у Шпанији као лек против чира у стомаку (укуса). И код нас се већ шири њена примена у исте сврхе.

8. ЈАРИЧ

Сисача, жед. — Чуваркућа и јарич имају исту примену. Његово лишће истуцано са сирћетом доста добро лечи жу-леве. Јарич у мешавини с имелом и белим глогом даје добре резултате код повећаног крвног притиска (спремљен као чај).

Ова биљка има отвореножуте цветове, у малим пветним гроздовима ка врху стабљике; стабљике су јој врло кратке. Лишће ситно и кратко, јајасто, каткад округло. Расте по зидовима и камењарима. Време цветања: јул—август.

9. РУСА

Трава од русе, змијино млеко, трава од жутице. — Свеж сок од ове биљке, углавном не сувише бајат, врло добро лечи сисасте израштаје на кожи, неопасне природе и-својства, као што су нпр.: брадавице, жуљеви на руци, на нози итд.

Каткад брже и боље делује него киселине (нпр. азотна) или колодијум са салицилом, ако се тај сок утрља три пута дневно у брадавицу, жуљ и т. сл.

Услед тих његових својстава да умањује израштаје — мислило се да је он специфичан лек за лечење рака, и у Русији је др Денисенко пробао да њиме лечи рак. Али потоњи опити с тим леком у Европи нису дали утешне резултате. Показало се само то да екстракт ове биљке помешан с једнаком количином дестили-сане воде и глицерина може да се употреби у лечењу кожног рака, али у том случају он само смањује трулеж и цурење, скупља рану и унеколико умањује болове.

У том погледу он се приближује папаверину, леку који такође стишава болове и који се примењује против срчаног грча, болова, сипње, високог крвног притиска, надражаја сто-мака и т. сл.

За унутрашњу употребу у лечењу рака у стомаку треба узимати само течан згустак од русе, у дози по 0,5—2 грама дневно. Или тинктуру од русе по 2—5 грама дневно. Ту она мо-же да стиша болове и нападе кризе у стомаку и да умањи су-вишно лучење сокова у њему. Делује, дакле, као нека врста опијума (папаверин).

Споља, локално на ране рака, примењује се као облога од једнаких делова екстракта и глицерина.

Руса има дуговечан корен. Стабло је усправно, танко, гранато, 3—6 Аециметара високо, пуно лутог, слабо опојног сока. Већином обрасло по-јединачним длакама у размаку. Листови су танки, на доњој страни сиво-зсдени, 1—2 пута перасти. Перасти делови су јајасти, тупи, зупчасти или

плитко зарезани. Дршке листова су широке, лиснате и изгледају као да имају споредна пера. Цветови су ситни, жути, по 3—6 у једној кити заједно, с дугачким дршкама, четвородисни. Махуне, махом обдике валг-кастог, голе, по 3—5 центиметара дугачке. Расте поред путева и огранака. Време цветања: мај—август. Сматра се као отровна.

10. КОНОПЉИЦА

Страна, афричка домаћа врста ове биљке имају исти са-став и зато се и домаћа може применити уместо прекоморске, јер подједнако делује.

Др Сава Петровић писао је у'своје време да наша врста расте по виноградима у Сићеву и Јелашници код Ниша (источно).

Овај лек је потпуно био напуштен због свог силног дело-вања сличног деловању кураре (која паралише мишићно кре-тање). Али у последње време показало се да се може, разуме се с пажњом, примењивати у лечењу више болести. Само уну-тарња примена није дозвољена.' Може се применити код тубер-кулозе коже, туберкулозних жлезда (скрофулозе) и туберку-лозе костију и зглобова, али само од стране лекара, и то у облику инјекција: сваког 8-ог или 15-ог дана по једна инјекција од 1 ст* дестилисане воде с глицерином и 1/4 милиграма смоле од конопљице (метода др Пенијера — Тулуза).

Иначе, лаици могу употребити конопљицу за изазивање црвенила и пликова онде

где треба. Употребљава се згњечена биљка и њоме покрива кожа као што се међу пластири за иза-зивање црвенила за кратко време.

Конопљица је јака биљка, висока метар и више, нага и сивозелена. Листови на стаблици су узани и дугуласти, доњи шири, нарочито они при дну, наспрамни су. Цвасти с 3—4 дугачка крака који се 1—2 пута виљушкасто деле. Лишће испод цветова је велико, округло-јајасто и на врху копласто. Лзуске велике и равне. Семе длакаво. Расте у јужној Европи и западној Азији, где је домаћа билка; одавна се гаји по баштама, а и поливала је. Једно- и двогодишња је. Време цветања: јун—јул.

Изазива јаку столицу (као рнцинус), али в повраћање.

11. ЧИЧАК

Изгњечено лишће од чичка, поред хипермангана, најбољи је лек против уједа змије.

Како наш свет нема при руци хипермангана (ни у раствору ни у кристалу), овај лек се може употребити док се не вабави онај други. *Биљобери треба увек да га носе са собом у репутуру (1:100).*

Треба се чувати змија отровница — камењарки, нарочито кад се беру биљке по каменитим местима. Зато је најбоље илигти високе чизме и кожне рукавице, или бар штапом испитати и размрсити траву пре него што се кида биле.

Ако се таква несрећа деси, треба поступити овако: Најбољи је начин сисати место уједа и притискати га са свих страна тако јако да из њега процури крв. Завезати јако руку или ногу изнад места уједа, канапом, врпцом, каишом, марамом. Стално поливати место уједа водом, и онда мазати рану соком од чичковог лишћа, затим се постарати за раствор хипермангана (1 грам на 100 грама воде) и онда њиме накусати рану. После тога обложити од уједа отечено место облогама од јаке ракије, спирткамфора, колоњске воде или, најзад, коњака. Давати топле чајеве од липе с мало ракије, дубоко дисати и много пити да би се измокрио отров; лежати у постељи. Држати ноге утопљене. Применити и антизмијски отров проф. Калмета, где га има, или какав се има.

12. ЦЕЛЕР

13. ВУЧЈА ЈАБУКА

У допуну овим билним средствима наводимо још један лек који препоручује др Е. Мајер (Берлин). То је вучја јабука, или зечја лубеница.

„Код чирева и рана са екземом (мајасиљем) на бутини, испод бутног зглоба кад се оједе кожа итд. примењивао сам" вели он, „с добрим успехом ову биљку у облику чаја за облоге и купања. Она заслужује препоруку."

Вучја јабука или зечја лубеница расте по нашим виноградама, а и по стрници од пшенице, по мебама итд. Карактеристичав је њен плод: шесторебарни, јабучаст и шупаљ. Лишће срцасто, са заобљеним врхом, налик на бршљаново; цветови избијају из пазуха, имају облик високог пехара, с ужом

средином и ширим грлићем.

На крају ове главе додаћемо једну примедбу: Зарашћивање рана не зависи само од чистоће ране и лекова: билних, хемијских раствора, прашкова, масти, сулфамида, пеницилина и њему равних. Оно зависи и од самога организма: у првом реду од наследних особина, отпорности и способности за обнављање ткива („добар или лут је на рану“, каже се у народу), затим од душевног и нервног стања, стрпљивости и издржљивости оболелог и од његове воље да се покори: да пострадао место или орган штеди, да га учини непокретним или да лежи коли-ко треба и кад треба. „Природа лечи, а лекар помаже.“

ЧЕТРНАЕСТА ГРУПА

ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

ГРОЗНИЧАВА СТАЊА; ГРОЗНИЦА — МАЛАРИЈА

Изузимајући нејаку децу, свакоме је познато да заразне болести почињу повишеном телесном температуром оболелог, каткад постепено повишеном, а каткад изненада високом: маларија, дифтерија, трбушни тифус, инфлуенца, ситне богиње, скарлатина, грип, пегави тифус. запаљење плућа и др.

Код дечјих заразних болести појављује се на кожи и осип, сип, црвенило, пличичи, бубуљице, гушће или ретко разбацане, и према њима у вези с другим знацима (у гуши, трбуху, плућима) одређује се и врста болести. У тим случајевима спољни осип је израз унутарње заразе, унутрашњег тровања крви и Аимфе производима микроба који су напали организам. То су, дакле, одређене заразне болести, које имају свог изазивача, свој ход (ток) и законити свршетак. Оне су у већини акутне, изузев маларију, која може бити и хронична болест. Сифилис не убрајамо у ову групу.

Али температура и осипи по телу могу да буду неодређеног карактера: услед погрешака у дијети, услед рђавих, отровних јела, или поремећаја органа за варење, најзад услед идиосинкразије, тј. таквог својства организма да не подноси извесна јела, извесне лекове, извесне серуме (мед, сир, лук, кинин, серум што се убризгава итд.). Температура ту бива већа или мања, што зависи од реакције организма на материју која се уноси у њега.

Према томе, лековите биљке које се овде примењују могу имати троструки задатак:

1) да у почетку болести олакшају стање болесника и да ублаже тешке симптоме: кашаљ, жећ, затвор, слабо мокрење и т. сл., чак да отворе апетит; као и да у даљем развоју одрже снагу срца;

2) да убију клице које се размножавају у једном месту тела: у гуши, бронхијама, плућима, цревима итд., или теку по лрви (маларија и др.);

3) да очисте крв било од болесних клица било од отрова које су оне излучиле (мокрењем, знојењем, па делом и чишћењем). Пре него што пређемо на излагање о средствима која служе овим циљевима, потребно је да учинимо једну напомену:

Најчешће је у овој групи болести реч о маларији и стањима која су слична њој. И популарна медицина, узимајући често тешке грознице за маларију, примењивала је најразно-врснија средства, а у првом реду горке траве, рачунајући да од горчине и грозница мора побећи. У суштини је тако и остало, иако не баш у потпуности.

Али ако се у овим случајевима примењују горка средства, првенствено против маларије, па затим и против других грозница — она имају значај као специјални лекови (не као општи) само уколико су у стању да убијају и тамане клице у крви. Услед тога и време њиховог узимања треба да одговара променливом стању болести и времену повећања температуре.

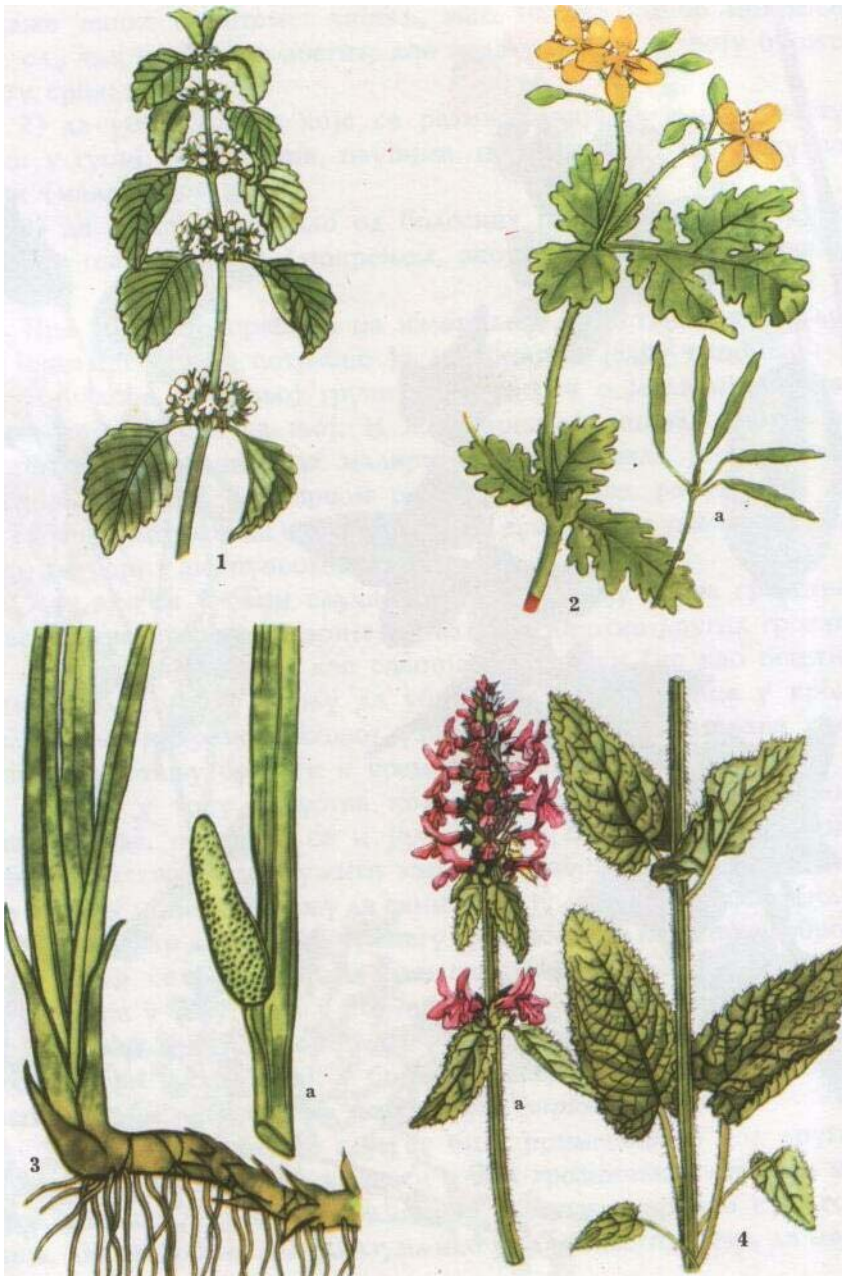
Уз то, у току искуства које су лекари стекли применом ових лекова, показала се и једна друга ствар. наиме: да ова горка средства могу служити као врло добри помагачи, јер будући да нису у стању да сами убијају маларијино семе (клице) — могу бар да одржавају снагу организма на извесном добром ступњу, да се боре против омалокрвљавања и против других поремећаја у телу, нпр. у стомаку и, што је најглавније — а то су доказали многи ауторитети — да помогну бела крвна зрнца, увећавајући њихов број, у борби за опстанак нападнутог организма као целине против наступајуће заразе.

Тако ће неке биљке које су биле примењиване код других болести бити од велике користи и код грозничавих стања и маларије напосе. Ту спадају: линцура, кичица, гавранов кук, горчица, дивља врбена и др. Разумливо је, без многих речи, да мере

ТАБЛА 3).

1 — жути багрем, а — зрео плод, 2 —; а — плод; 3 — брил, ан: 4 — тушт.

1 — очајница); 2 — руса, а — плод; 3 — иђирот, а — пуполак; 4 — ранилист, а — горњи део биљке у цвету.

чистоће и неге, опште хигијене и одговарајуће дијете морају код грозничавих стања бити строго примењене и до краја одржане.

Средства за олакшање почетног стања

1. ЛИМУН

И само латинско име његово вели да је лимун лековит. Иако за лимун сви знају, ипак је потребно о њему дати неко лико података.

Сок од лимуна употребљава се као средство за освежавање. Он киси зато што садржи лимунску киселину. Овај сок се употребљава као средство за уништавање микроба и за стезање слузокоже. Кора његова, сува или свежа, снажи, а у исто време тера и гасове наполе. Сок се примењује свуда где је опала исхрана човечјег организма, нарочито код појаве скорбута — болести наглог трошења организма услед недостатка свежег воћа и поврћа, тј. витамина С (Ц). Њиме мажу деци оболелу гушу где нема другог јачег средства.

Препоручује се код хроничног реуматизма. Напитак лиму-нада прави се од исеченог лимуна и вруће зашећерене воде, из које се кришке (колутови) ваде кроз пет минута, да напиток не горчи. Али не треба сок злоупотребљавати, како се то обично чини, јер чисти сок, или јак сок, иди јака лимунада, умарају стомак и кваре га својом јаком киселином.

Лимунада се може спремити и на овај начин:

Један лимун исечен на комаде, али пошто се издвоји семе, спусти се у хладну воду и ту остаје 12 часова. После тога вре-мена парчад се избаце, а вода се може зашећерити колико се жели.

2. МАЛИНА

У њој, као и у лимуну, има лимунске киселине и њоме она освежава.

Сируп од ње прави се по овом рецепту:

Малиновог сока 500 грама

Белог шећера 875 „

Када се шећер раствори, онда се само процеди. Ако желимо да добијемо сирће од малине, што се може такође применити код грозничавих стања, уз облоге, треба по-ступити овако: 300 грама малине потопи се у 250 грама винског сирћета и то остави да кисне 10 дана, па се затим процеди и чува за случај болести.

3. МЕДОВИНА

Прави се од 100 грама меда на литар воде и служи као ублажавајуће средство, а и као столични помагач.

4. КАФА

Кафа није наша домаћа биљка, али се она толико употребљава да је постала свачија, па и наша. Зато њену примену не можемо изоставити. Важна је свуда и свакад. Употребљавају се зелена (сирова) или пржена зрна кафе.

Зелена зрна се употребљавају као средство које снижава ватру код грознице и као средство против великог кашља (др Мерсије — Монлисон).

Пржена кафа помаже код срчане слабости и стања кад опада телесна снага (нпр. код свих грозница са слабим срцем, запаљења плућа итд.). Лечи и предупредује нападе мигрене. Подстиче, крепи нерве оронуте за време дуготрајних грозница и болести.

Пржена кафа употребљава се као куван напитака или као сируп, сладолед итд.

Зелена кафа (зрна) у праху узима се у малој дози: један грам у пет прашкова, као средство против повећане температуре. Када се раскисне, делује као средство против реуматизма.

Раскис се прави по рецепту:

Зелене кафе 25 грама
Хладне воде 120 „

Оставити да то кисне 12 часова. Процедити. Попити ујутру наше а не шећерити. Узимати против дуготрајних грозница код наступа маларије пре подне и т. сл.

5. МАСЛИНА

Лишће и кора од маслине, онде где је има, могу се употребити као средство против температуре у грозничавим стањима, ако болесник има добар стомак.

Облик и доза су ови: 50 грама лишћа или коре кисне у литру вина и даје се пре оброка, ручка и вечере, по једна мала винска чаша.

Као освежавајући напци у грозницама примењују се и следеће билке и средства:

6. ЗЕЧЈА СОЦА

Зечји купус, цецелъ, кисељача, зечји кисељак, киселак са три листа, детелинка.

6. КИСЕЉАК

Љугика, трава од срдоболе. — Обе ове биљке употребљају се за спремање чаја ради освежавања болесника и помага-ња мокрења у грозничавим стањима, јер је потребно да оно буде у реду и у довољној количини.

Примедба: подагричним болесницима, који имају болове у зглобовима, треба ускратити пијење ових чајева јер у њима има доста минералних соли, па би тиме болесници повећали количину тих соли коју већ имају у себи.

1. БАДЕМ

Слатки бадем употребљава се као средство за освежавање и против грозница код људи који у исто време имају болестан стомак и црева. Бадем у том случају стишава болове.

Најједноставнији састав био би:

1) Млеко од слачког бадема:

Слатког бадема 50 грама

Шећера 50 ..

Воде хладне 100 „

Претходно се бадем потопи у мало топле воде, да се скине кожица с њега. Затим се истуца у порцуланском суду с хладном водом тако да се добије права каша. То се разблажи преосталом количином воде. Додаје се шећер: кад се он раствори, све се процеди кроз платнену крпицу.

Пити у току дана као лимунаду.

Што се тиче горког бадема, који се такође може употребити јер има особину да умирује болове, он се употребљава опрезно, и то са слатким бадемом, у овом облику:

2) Млеко од горког бадема:

Слатког бадема 6 грам

Горког бадема 4 „

Воде 500

Сирупа од шећера 60 „

Спрема се по истом реду и поступку као и млеко од слатког бадема. Али се узима у току дана кашиком.

9. ЦИМЕТ

Иако ово дрво не расте код нас, ипак кора од њега — цимет — може да се купи у трговинама.

Од цимета могу да се добију врло корисни напици за примену код заразних болести органа за варење, јер се њиме унеколико може постићи дезинфекција тих органа.

1) *Вино од цимета:*

Цимета 30 грама

Вина малаге или нашег слатког вина . . . 500 „

Оставити да кисне 6 дана и процедити.

2) *Тинктура од цимета:*

Исецкане циметове коре 100 грама

80%-ног алкохола 500 „

Оставити да кисне 10 дана и процедити. Давати по 20—30 капи три пута дневно пре јела.

3) *Сложено циметово вино париских болница:*

Црног вина 100 грама

Алкохола у коме се киселио цимет

(тинктура) 8 „

Алкохола у коме се матичњак киселио 10 дана (тинктура)

Сирупа шећерног

Узима се кашикама на сат, на два.

10. КАРАНФИЛ

Цвет каранфила може дати добар сируп који је у стању да угаси жећ код грозничавих, а делује, кажу, и на бољу циркулацију крви у кожи, свакако посредством површинских нерава на крвни систем.

11. МАКЕДОНСКИ ЧАЈ

Галички чај, дебарски чај. — Употребљава се као чај код слабих назеба, са или без грознице (повишене температуре). Може се чају додати шећер или мед. Треба узимати већу количину: 10 грама на шољу чаја.

То је данас постао један од најпознатијих наших народних чајева. Укус му није горак.

Биљка спада у ред биљака које се употребљавају код плућних болести, па се може употребити у смеси с њима, нпр. с мајкином душицом, очајницом, правим

изопом, **матичња**-ком и др.

Сама биљка је добро лозната на нашем југу (у Скопљу и ка Маврову). Јако је маљава, боје пепељастожуте, с коленима. Висока је 1,5—3 дециметра. Стабло јој је четвртасто. Доњи део биљке је дрвенаст, горњи гранат. Лишће је наспрамно, широко при дну, оштро на врху, тј. лавделасти, прирасло близу стабла, има жиле линеарне. Цветови збијени, у пазуху лишћа и на врху стабла у цвасти; чашица је дужа него круница. Жуте су боје. Расте по високим суватима на југу и кршевитом камени-том тлу. Цвета у јуну и августу.

За олакшање почетног стања код ситних богиња (мраса), скарлатине и средњих богиња (овчјих богиња) може се с успе-хом примењивати:

- 1) Чај од црног слеза
- 2) Чај од морача;
- 3) Борач.

Сродне су јој и могу је заменити ове биљке:

- 4) Пачје гнездо¹;
- 5) Кривошија¹;
- 6) Лисичји реп.

Доза, како борача тако и ових осталих лекова, је 15 грама цвета на једну шољу кључале воде.

Чај од ових биљака може се заменити згустком (екстрактом) од њиховог сока, који кад се разблажи у односу 1:100 делова воде (по тежини) даје много делотворнији напиток.

И раније су ове биљке употребљаване „као средство за омекшавање кашља, за стишавање ватре у грозници и као бла-го средство за знојење и терање на мокраћу" (др С. Петровић).

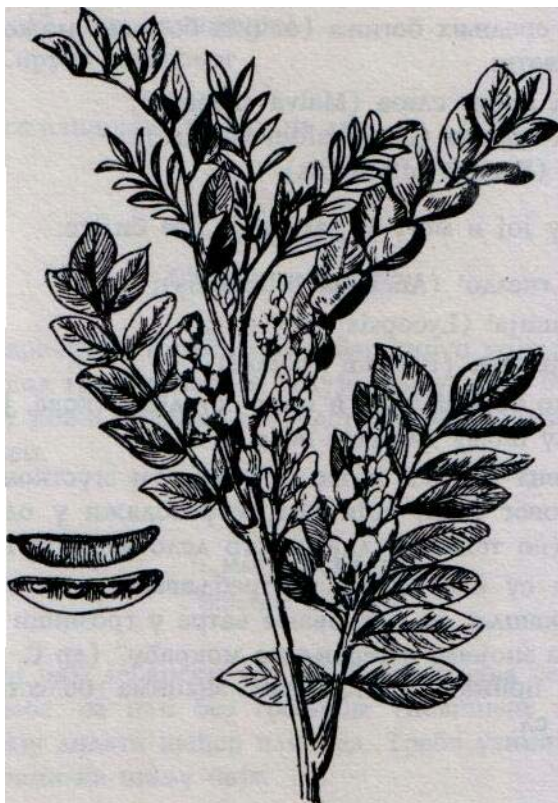
Треба их примати при првим знацима болести, наступа грознице и т. сл.

Средства за олакшање почетног стања код инфлуенце, грипа и сличних стања усед назеба и лакше заразе гуше, бронхија итд. — с кашљем, главобољом, повишеном температуром итд.

1. СЛАТКО ДРВЦЕ

Слатки **корен** ,шећерни **корен** ,добар **корен**

Лишће ових биљака много личи на воловски језик.

Слатко дрвце

Корен од наше коњеге употребљава се исто тако као и корен од слатког дрвцета, с којим је у трговини помешан.

Расте на југу Европе као домаћа биљка. Наша врста је пореклом из Азије; мање је жута и мање слатка. Али се гаји нпр. у Грчкој, где достиже висину 1,4 до 2 метра и има јак корен.

Свеж или сув корен коњеге или слатког дрвцета повољно делује на плућа, стишава кашаљ, назеб, бронхитис, делује по-мало на мокрење; у њему су нашли нарочити састојак — глициризин. Овај корен се употребљава или онакав какав је или у облику сирупа, пилула, пастила, теста, штапића итд. Народно пиће у Француској, звано *коко*, добија се на тај начин што корен кисне у хладној води, а тој се води додаје коријандар, анасон и лимун. Врло је освежавајући напитака, нарочито лети, за раднике у пољу (Роле и Буре). Корен, природан, примењује се за заслаћивање чајева и осталих напитака. Додаје се док је течност хладна или млака, јер чим је температура мало већа горки саставни део се распада. С овсем и пиревином овај корен служи у болницама за спремање чаја званог „за све добар“. Апотекари уваљују у његов прах пилуле. Од њега се прави и рнај чувени сложени пра-шак звани код нас „*фијакер-пулфер*“ (не знам по чему!) а који има овај састав:

Слатког дрвцета у праху 60 грама

Сене („блетер“) у праху 60 „

Сумпора, праног, у праху 30 „

Морача (праха од плодова) 30 „

Шећера у праху 180 „

Узима се по 1—2 кашичице у води, пред одлазак у постелу. Тај прашак се у случају затвора или теже столице може дати грозничавом болеснику.

Помешан с медом, прах од овог корена даје једну кашу која се употребљава споља за размекшавање отвордних места.

Захваљујући описаним особинама, овај корен, олуштен од коре, разводњава слузаве материје у гуши, душнику и бронхијама и тиме стишава кашаљ. Гаси жеђ, услед чега је корисно давати га у почетку грозничавог стања. Уз то, он не изазива врење у цревима, какво бива кад се узима шећер, зато га треба претпоставити шећеру.

Овај се корен даје у облику чаја, одвара или квашен, у дози 50:1000 грама.

Овај последњи начин спремања: кад корен кисне у хладној води, даје најпријатнији напитак. Сок од корена зове се лакрицин.

Згустак од слатког корена, који се добија испаравањем чаја или његовог одвара, тзв. црни шећер, у дози 2 грама на шољу кључалог млека, даје најбоље резултате код лаквих бронхитиса услед грипа или друге какве инфекције услед назеба.

Сама коњега има високе стабликс. Лишће је лихоперасто и састављено од 5 до 7 пари длакавих и оздо жлездичавих листића. Цветови су на врху опште петељке збијени у главице, и оне стоје у пазуху лишћа. Махуна има два до четири семена, дугуљаста. Време цветања: јун—јул.

Биљке које делују код трбушне заразе и грозничавих стања

1. ОЧАЈНИЦА

Смрдуша, горчика. — Радови многих научника, раније Толера, Траби, Хануна, а сада и Гарнијеа и Винијеа, показали су и утврдили да ова биљка има непосредно деловање код трбушног тифуса, јер чини да висока температура пада, да се опште стање брзо поправља и да се трајање болести скраћује. А тако исто код маларије.

Према томе, њена примена у циљу обарања високе температуре потпуно је оправдана, нарочито када је стомак слаб и болестан.

Прописује се, и најбоље је, спремити је као вински расб, и то овако: 60 грама суве биљке потопи се у 1 литар далматинског белог вина на 24 часа. Од тога се даје после по 100—150 грама дневно. Или се спреми згустак из испареног алкохолног расола и тај згустак, у дози од 3 грама на 200 грама сирупа, даје се по 2—3 кашике дневно.

Узимати 2—3 кашике дневно.

Још би боље било кад би се давао у пилулама, у дози 0,1 грам (за једну пилулу), и то по 4—8 пилула дневно.

2. ГАВРАНОВ КУК

3. ДУБЧАЦ

њему сродне врсте које на нашем језику носе исто име:

4. ДУБЧАЦ

Дубчац

Све ове врсте врло су интересантне у погледу свога деловања, јер осим тога што су горке и што делују против млитавости

стомака (органа за варење уштите) подстичући га на рад, имају и ту способност да убијају заразне клице, дакле, имају анти-септичку моћ.

Због тог свог необично важног деловања оне се могу употребити против свих грозница, код свих епидемија, где обољевају и органи за варење, у којима има бацила и трулежа, што све трује крв и болесни организам.

Те биљке у случају рата треба да буду познате свакоме лекару.

Чак и стари лекари приметили су да се онде где има те билке, једне или друге врсте, и она се примени — умањује труљење лешева или њихово распадање (том биљком посипани су нпр. лешеве или стока принесена на жртвеник). Из тога се види да је она деловала као данашња карболна или салицилна киселина (др С. Петровић).

Ове се биљке узимају у облику чаја, у дози 10:200, и то четири шоље

дневно, пре јела. Или као алкохолатурни расо, спремљен од билљке која је набрана у почетку цветања, по 30—50 капи пре оброка.

Поред ових биљних лекова и наука и пракса у лечењу болести примењују:

5.АЛКОХОЛ

Познато је да су код грозничавих стања мале дозе алкохола такође лек. Сматрам за корисно да наведем неколико смеша које се могу спремити код куће, а врло су укусне.

1) Правог чаја (кинеског или цејлонског) . . 8 грама Кључале воде
270 „

Оставити да кисне, затим додати:

Вињака (нашег) или коњака 30 грама

Сирупа од кининске коре 30 „

Тинктура од цимета 1 грам

Воде 100 грама

Измешати, пити у току 24 часа.

2) Правог чаја 8 грама
кључале воде 400 „

Попарити, кад раскисне, процедити и додати;

Шећера 250 грама

Бела вина 400 „

Рума 200 „

Алкохолатуре' од поморанце 6 „

Алкохолатуре од лимуна 6 „

Измешати, пити у току 3—4 дана.

3) Тотов напитак (по француском Cosexu)

Ракије (вињака) или рума 40 грама

Простог сирупа 30 „

Тинктура од цимета 5 „

Дестилисане воде 75 „

Измешати. Може се попити у току 24 часа.

6. „ПТИЧЈЕ МЛЕКО"

Французи су пронашли и „птичје млеко". Оно се прави на овај начин:

¹ Треба разликовати алкохолатуру од алкохолата. Прва значи по-тапање свеже биљке у алкохол, а друга значи печење биљке на квашене у алкохолу, тако да се у „ракији" и патоци добију састојци лека. Нпр. алкохолат од рузмарина добио би се кад би се узело:

Цветних врхова од рузмарина 80%-ног 1000 грама 3000 „ 1000 „
алкохола
Воде

То кисне 4 дана. Затим се течност пече или се ставља на пару да се испари до 2500 грама; алкохолат је готов. Исто се тако може спремити алкохолат од нане, матичњака, лавандуле и од зевалице.

Разбити два жумавета у шећеру. Додати томе мало воде од поморанчиног цвета и чашу вруће воде или врућег млека. Овоме I се може додати још ракија.

Даје се као храна која умирује болесника у ватри.

Ово „птичје млеко" много је боље него чувена Стокова микстура, која се прави готово на исти начин ади без млека, и која се примењује нарочито код трбушног тифуса.

Најзад као предохрана важа бели лук.

7. БЕЛИ ЛУК

Благодарећи свом састојку — сумпорном уљу, које има моћ да убија бациле — бели лук може послужити као предохрана од заразних болести: грипа, трбушног тифуса, дифтерије, пега-вог тифуса, па и колере.

Само због јаког мириса белог лука људи који иду у друштво, у госте и т. сл. треба да га узимају у другом облику.

Ко неће да мирише на бели лук, најбоље је да га узима кувана у млеку или супи, или у облику сирупа. Сируп се * добија на тај начин што се кува један део лука у два дела воде и исто толико шећера, и од тога се потом узима по 2—3 кашике дневно.

Помоћна и права биљна средства против грознице

1.ЛИНЦУРА

Равен. — Мек екстракт (испарена исцећевина из целе биљке) употребљава се као противгрознично средство, само у већој дози него код оболења стомака, наиме 6—8 грама дневно.

Иначе се као помоћно средство употребљава чај од корена, 3 грама на шољу хладне воде, што треба да кисне 4 часа. Или

се примењује корен у праху, по 1—5 грама, или тинктура, по 30—50 капи пре јела. Чај се спрема овако:

Корена од линцуре 10 грама

Воде клучале литар

Пије се по једна шоља пре јела.

Од чаја се може направити сируп и узимати 5—10 грама дневно. Вино се спрема на овај начин: 30 грама корена кисне најпре у 60 грама 60%-ног алкохола, затим у једном литру белог вина 10 дана. Од тога вина се узима по 1—2 ликерске чашице пре јела.

Тврде да позитивно лечи сваку тродневну или четвородневну грозницу. У сваком случају, помаже кинину и другим антима-ларичним лековима, што је доказано у борби с маларијом на острву Корзици.

2. КИЧИЦА

Некада се мислило да је кичица добар лек против грознице, па се то и потврдило. Познати научници де Рошфор и Непл тврде да је после кине прашак од кичице најбољи лек против грознице.

У савременој медицини радије се прописује као чај, у до-зи 30 грама на литар воде, или као тинктура 2—10 грама дневно. Или као добијени згустак (екстракт) из

воденог расода по 1/2—1 грам дневно, у неком чају.

3. ЗИМЗЕЛЕН

Као горко, тонишно и стомачно средство даје се против бар-ске грознице.

Узима се у облику одвара, у дози 60 грама на литар воде. Још сигурније делује као прашак или течан згустак по 2—5 грама дневно. Одговарајућа количина (1/2—1—1/2—1 грама) узи-ма се пре јела.

Као вино лек се спрема по овом рецепту:

Иситњеног листа од зимзелена 100 грама , Белог вина жупског..... 1000 „ ;

Ј

Оставити да кисне 10 дана. Процедити притискањем. Да- ј вати по 2—4 кашике дневно, пре јела. \

4. ШИМШИРИКА

ДИВАИ шимшир, жута шиба, жути шипак. — У лекарству се некад називала Зрша

Корен и кора од ове биљке садрже главне лековите састојке — берберин и оксиакантин, који имају својство да крепе и да помажу одлив жучи у црева.

Али осим тога, поред способности да јача органе за варење, берберин има својство да утиче на отечену слезину (да је сте-же) и њено еластично ткиво, услед чега се она брже ослобађа крвних зрнаца с маларичним клицама, које отичу из ње у крв-ни ток, где их дочекује и уништава кинин као специфичан лек (или који други специфичан састав: атебрин, плазмохин и др.).

Као горко средство прописује се чај од коре, у дози 20 гра-ма на 500 грама воде, по 2—3 шоље дневно. Али најбоље дело-вање има ако се лек од њега спреми с кипарисом по рецепту датом за ту билку.

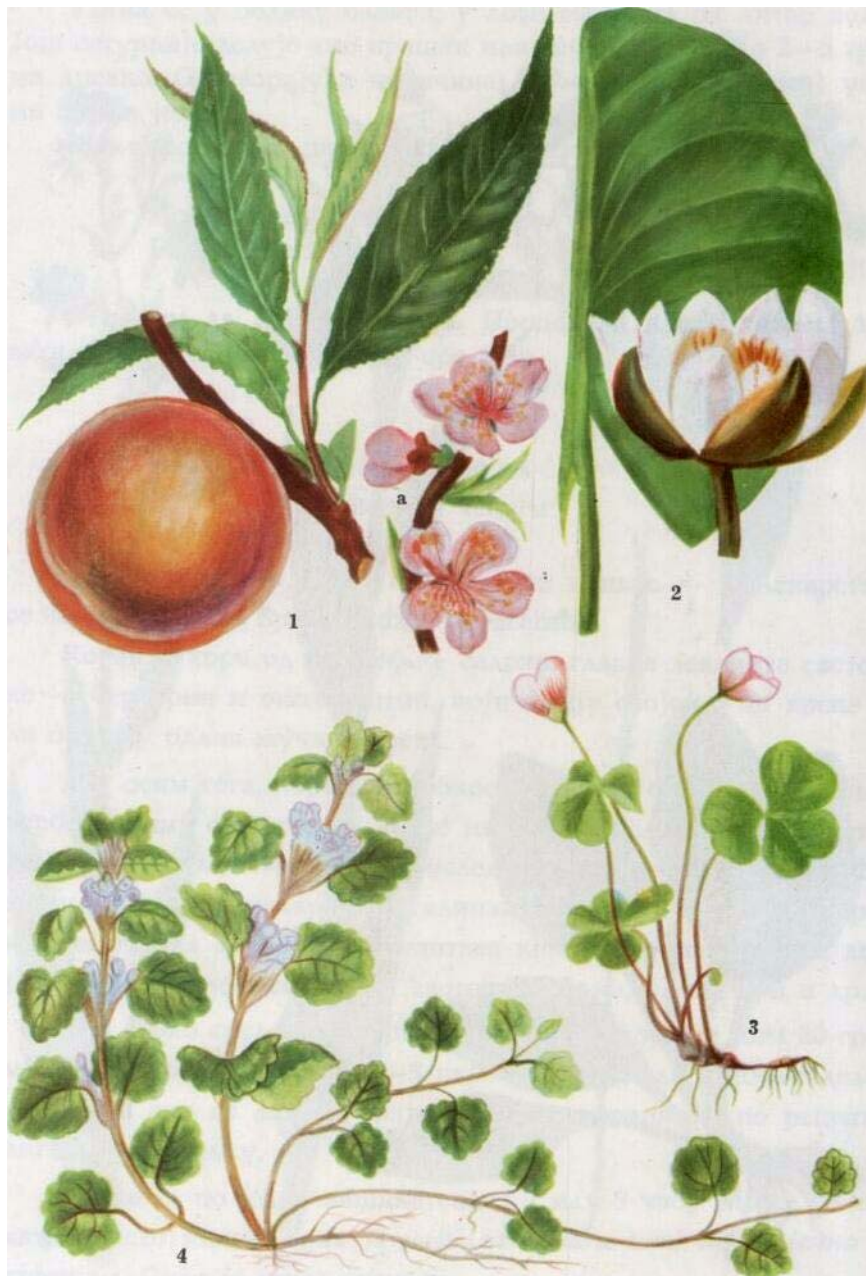
Узима се по једна кашика свака 2 или 3 часа. Може се да-вати уместо кинина, али је најбоље давати овај лек заједно с кинином. Онда је успех сигуран.

ТАБЛА 35.

1 — кривошија; 2 — жиловлак; 3 — гавез; 4 — пачје гнездо.

ТАБЛА 36.

1 — бресква, а — цветови; 2 — локваи.; 3 — зечја соца ; 4 — добричица

5. ДИВЉА ВРБЕНА

Др Ричи сматра да својим деловањем против високих тем-пература ова биљка стоји изнад кинина. Доста је горког укуса.

Употребљавају се лишће и цветови врхова. Али се беру углав-ном у јуну пре потпуног развитка цветова и суше се одмах да би сачували боју.

За унутрашњу употребу спрема се чај од целе биљке: 30 до 50 грама на литар воде. Још је сигурније узимати течан згустак, у количини 1—2 кашичице дневно.

6. ЈОРГОВАН

Различити делови јоргована, кора и нарочито чауре од ње-гова семена садрже лековити састојак. Доктори Казел и Кле-ман де Валеној истичу да је јоргован добро деловао приликом лечења повратне грознице — маларије. Чувени клиничар Кирвелије најтоплије је препоручивао против застареле маларије баш те љуске од семена

Узима се као куван чај; по једна кашика на шољу воде. Пити две шоље дневно тога чаја.

7. ЗЕЛЕНИКА

Употребљава се с одличним успехом лишће у праху, чак и тамо где кинин није могао помоћи. Веома су га хвалили фило-зофи Русо и Мажанди.

Лековито вино (30:1000), ако се узима у току 3—4 недеље по једна кашика пре доручка, помаже у лечењу дуготрајних грозница.

Тако рећи специфично средство против повратне грознице (маларије) с истовременим обољењем јетре и жучних путева. Чак и за оне случајеве где је кинин отказао своје деловање. Најбоље га је примењивати у облику тинктуре или алкохола-туре, у дози по 4 грама дневно. С успехом се могао применити код оних наших ратника који су на фронту имали грозницу, па су им још остале у јетри и слезини последице и невоље од те маларије. У овим случајевима могу се узимати мање дозе, и то:

само по 25 капи алкохолног расола пре ручка и вечере у току 15 дана.

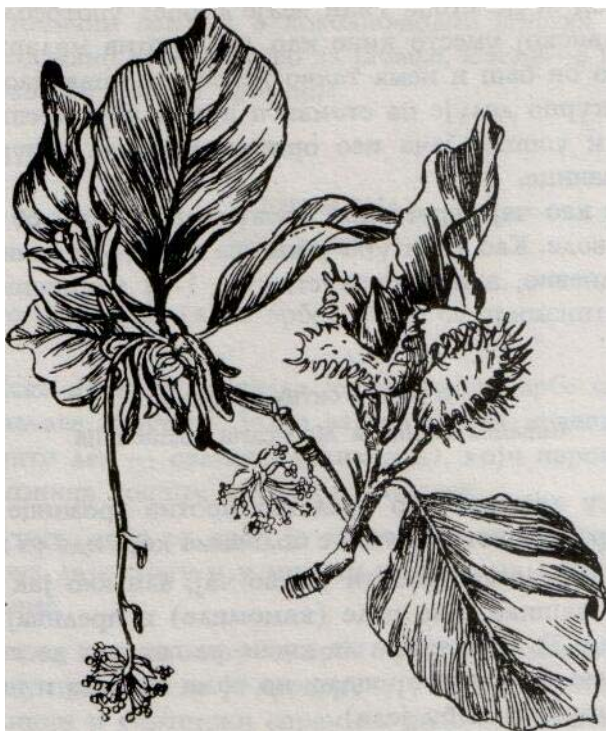
Врло је доступна и јевтина медицина.

8. ЦРНА ЈОВА

Црна јоша, јах, јаховина, јелша. — Може се употребити као противгрозничко средство у дози двапут јачој него кора од ки-не, тј. 10—20 грама на шолу одвара/ Узимати преко дана ка- шикама свака два часа.

Кора од кине, у прашку или пилулама, најчешће се употребљава као 5—10% одвар (декокт) (проф. Бахем). Значи, црна јова даје се у двојној дози: 10—20%.

10. БУКВА

Буква

Може заменити **кору** од **кине** **као** противгрозничко сред-ство. Доза иста **као** код јове.

11. ДРЕН

Корен од дрена справља се у облику одвара **као** средство **против** грознице — маларије.

12. ЗЕЧЈА СТОПА

Корен од зечје **Стопе** (или **зелје** стопе) употребљавали су лекари у Данској уместо **кине** **као** лек против маларије.

Али ако он баш и нема такво деловање, ипак **као** помоћно средство сигурно делује на стомак и црева, које крепи, подстиче на рад и уопште јача цео организам после изнуравајућих наступа грознице.

Даје се као чај (претходно прокуван), у дози: 60 грама на 1000 грама воде. Као

тинктура узима се по 30—50 капи пре јела 2—3 пута дневно, а водени згустак по 1—2 кашичице дневно.

13. КРУПНА И СИТНА БЕЛА РАДА

И њу су хвалили као средство против грознице Мортон, Хофман и др., вероватно у вези с боловима који иду уз грозницу.

Најзгодније је употребити је као чај, али као јак чај. Узи-мају се две кашике беле раде (камомиле) и преливају шОАОМ кључале воде. То се оставља да кисне не пет или десет минута, него један час. Затим се процеди, по вол»и заслади и пије изван оброка (доцније, измебу јела).

14. БЕЛА ВРБА

Употреба коре од врбе против грознице и других грозничавних стања била је и раније популарна, па је и остала откакo су је признали и потврдили савремени научници.

У ту сврху треба узимати кору од грана старијих од три године и давати је у облику прашка — 2 до 3 грама пре сваког оброка. Или треба давати расо од ње у вину, који се прави од

Др Сава Петровић каже „зечија стопа“.

50 грама коре и 1000 грама вина. Доза за узимање: по једна ма-ла винска чаша (80—90 грама) пре доручка и ручка. Ово вино, по мишљењу Лијежоа, може заменити вино од коломба (горко вино — стомачни лек). А алкохолно-водни згустак даје се по 2—3 грама дневно као средство за јачање, и по 4—8 грама днев-но као средство против грознице.

15. ЦРВЕНА ВРБА

"Уместо беле врбе (крте врбе) може се применити и црвена врба.

Хемијска анализа показала је да у кори врбе има танина, две миришљаве материје,

једна зелена. друга црвенкаста, и је-дан нарочити лек — салицин (гликозид), који нарочито делује против грозница уопште и маларије напосе.

Осим тога, кора од врбе је добра против слабости стомака и црева, она даје снагу и у многим приликама може да замени кору од кине.

Лекари су давали кору од врбе против грознице још у XVI веку, али су престали да је препоручују кад је хемија издвојила из ње салицин и синтетски спремила салицилну киселину а од ње доцније и друге препарате. Међутим, народ се у многим земљама лечио од грознице врбом — по старом начину.

„У свакој форми, осим пернициозне (самртне)", писао је др Сава Петровић, „салицин се може да даје уместо кине; а скувана или осушена и истуцана кора од врбе могла би, као презерватно средство (предохрана), велику помоћ да учини популацији која живи у барским пределима."

Савремена наука сматра да противгрознично деловање врбе није тако јако нити поуздано као што се то раније мислило, али је неоспорно утврдила да кора од врбе има друга, сигурна деловања, због чега је и треба примењивати. Тако нпр. она умирује нерве код нервних болесника; затим, као што смо рекли, делује добро на стомачне поремећаје (код повећане киселине у стомаку), снажи организам који има да се бори стално с грозницом. У том смислу говори и Леклерк.

Зато би у местима где постоји стално барска грозница тре-бало пити свакодневно повећу чашу скуване коре од врбе, да би се, с једне стране, јако умањио број грозничавих, а с друге стране да не би долазило до опасне, самртне грознице, нарочито код деце (др С. Петровић).

16. ОКОЛОЧЕП

Професор Бушард, а доцније и Бертен и Казен сматрају је као један од најбољих лекова против наступних грозница, и поузданији него што је салицин (који се налази у кори врбе).

(једну кашичицу) дневно (у 2—3 пута).

17. ПЕЛЕН

Осим чаја, који се спрема од 5 грама сувог листа на литар кључале воде. може се спремити и вино од пелена по овом рецепту:

Листа од пелена Ракије . . . Белог вина . .

30 60 1000

Оставити да заједно све кисне 10 дана. С времена на време промућкати. После 10 дана процедити кроз хартију за цеђење лекова (купити у апотеци). Узима се по 30—100 грама дневно у случају грознице и грозничавих стања уопште.

Биљке које помажу очишћавању организма, крви и сокова од остатака и последица грозница и грозничавих стања

1. ЦЕЛЕР

Баштенски, гајени целер употребљава се као лек против грозничавих стања. Није опор. Гајење му одузима ту опорост. Његов аромат изазива апетит. Поред других особина он има и ту да помаже и мокрење.

Узима се као чај, у дози 15—20 грама на литар кључале воде; 2—3 шоље дневно.

2. ПИСКАВАЦ

Употребљава се лист, цвет и корен ове биљке као средство за чишћење крви и за знојење у облику чаја, а у дози 10 грама на литар воде (2—3 шоље дневно). Ако у плућима болесника има јаког и густог шлајма, овај ће му лек свакако користити, нарочито када се спреми течан екстракт и узима по 2—3 грама дневно, тј. три пута дневно по 25 капи, у води.

Ова биљка, коју су некада стари сматрали као врло моћну због тога што је терала на мокрење, данас се сматра као доста невина — и баш због тога може да се употреби код разних дечјих заразних болести, као што су: овчје богиње, ситне богиње (мрасе), заушнице, као и у другим случајевима кад деца добро не мокре.

Смеше

У популарној медицини могу да се употребе ове смеше за изазивање знојења код грозничавих стања:

Пелен, жалфија, дивизма; од сваке биљке узима се по 4 грама за чај, тј. отприлике једна кашика на шољу кључале воде.

Или *анђелика*, зова, *троскот*, *трава од срца*, од сваке по 3 грама, такође за чај. Опет једна *кашика* на шољу воде.

У исту сврху могу се употребити и сва она средства која гоне на мокрење, а наведена су у оделку о бубрежним болести-ма, као што су: *раставић*, *вења* (само за кратко време), *бреза*, *пиревина*, *трешња*, *гладушевина* итд.

Купање

За лековито купање у току неке болести и после ње може да се примени триње од сена.

Триње се скува у великом котлу и изручи у корито с водом (или у каду) у коме се болесник купа. Или се чиста пуна врећица с трињем спусти у воду за купање да трава кисне као чај.

Такво купање ојачава тело, умирује и освежава и лечи ко-жне појаве ако још постоје. Нарочито делује добро код неуралгија, реуматизма живаца, болова у крстима и ногама, као и код дуготрајних женских болести где су запаљења стишана и не изазивају повећану температуру.

Код свих народа, па и код нас, лековито биље служило је као СПОЉНО средство у лечењу многих болести. Почев од врац-бина па до стварног додавања биља, миришљивих вода, есенци-ја, зејтина и екстракта води за купање — све је служило лечењу. Најчешће се то чинило у случајевима реуматизма и убоја, затим кожных болести и грозничавих стања.

Код реуматизма, нпр. најподеснији би били: а) вења (чај од 100 до 200 грама зрна за једну каду); б) одвар од вење, нај-боље са зеленим лишћем (иглицама) додан у каду; в) пупољци од бора — такође као додатак води за купање; г) екстракт од смрче и бора по 200—300 грама за једно купање, с додатком од-вара од храстове коре (кува се 400 грама коре у гвозденом су-ду два сата) — добар је за купање мале деце, а у кадицу се од тог одвара сипа две шоље. Купање треба да траје што дуже. Купање у ораховом лишћу је врло добро.

Код мокрог екцема са сврабом — облоге од камилице врше добру службу. *Напомена:* Уместо облога може се у таквим случајевима применити најситнији прах од беле раде. И најзад да додамо да се против (фавуса) у народној медицини примењује с успехом лишће бршљана згњечено и претворено у прах, каже Е. Мајер.

Из изложеног у овој глави видело се да-нарочито'маларија, барска грозница или трескавица, као и свако друго грозничаво стање не може бити побеђено само једним специфичним леком, ма то био и такав „господар ситуације" као што је кинин. Често и при јакој дози и најправилнијој употреби лека клице гро-знице не могу да се униште у човеку, јер ако је семе уништено у крви, ипак се оно негде у неком кутку крије и у повољним условима, при великој топлоти или хладноћи, купању итд.

поново измили и расеје се по крви.

Дакле, осим кинина потребна су и друга средства и други лекови за борбу с маларијом, како у појединачним случајевима тако и за време епидемија, лети.

Не вреди разбацивати кинин и ограничити се само на његово примање, већ треба с једне стране уништити легла комараца и уопште санирати прилике под којима се маларија распростире а и друге ојачати заражене и оболеле организме да Под теретом болести не изгуби сваку отпорност и моћ да се по врате. Ту им средства која су овде поменута могу много помоћи.

Само таква заједничка акција и појединаца и органа који имају задатак и дужност да се боре против маларије може до-нети осетно оздрављење оних наших места и крајева где се та болест одомаћила.

Не улазећи овде у претресање целог овог питања, које за-сеца у толике интересе: материјалне, друштвене, државне, про-светне и професионалне — желим да завршим своја изласања једним научно необоривим мишљењем, које се састоји у овоме:

Кад се лечи маларија — не лечи се само кинином нити се бори само против инфекције. Кинин, поред својих драгоцених свој-става, има и побочна шkodлива деловања: он може изазват

лака и јача тровања, чак и у малој дози, и утицати штетно ка слух, на вид, крвни систем, органе за варење, јетру, на кожу и друге органе — ако се мора узимати дуго и ако је оболело или необолело лице (у циљу предохране) јако осетљиво на овај лек. Зато су се почели предлагати и други облици кинина (Plavtosin и др.), које такође не могу сви подносити. При таквом стању ствари и примена других биљака, противгрозничних и помоћних, има своје пуно оправдање. Осим тога, кад се лечи маларија, не смеју се заборавити ни појаве које она изазива, као ни последице које после себе оставља у другим органима тела.

Треба лечити срце, јетру, слезину, нерве; треба очистити крв и надокнадити у крви оне састојке који су за време напада и пустошења маларије по телу били смањени. Треба, тако рећи, поправљати организам током низа година и применити

многа средства док се не успостави пређашње стање.

У том циљу, и из тих разлога, поред других метода лечења, *боље познавање и боље искоришћавање домаћег лековитог биља постаје неопходно*. Лековито биље је у малој мери *потребно свакоме*, али оно и познавање његово постаје *обавезно* за све оне којима је лечење занат и животни позив и који у народу носе високо звање лекара.

ЗБИРКА РЕЦЕПАТА ЗА МЕШАВИНЕ И ПОЈЕДИНАЧНЕ ЛЕКОВИТЕ БИЉКЕ

Неколико претходних речи

Од појаве првог издања овог дела прошло је више година. За то време лечење лековитим биљем добило је за-маха и одомаћило се у нашој средини више него икада раније. А постигло је већ извесну зрелост — било захваљујући распрострањењу наше књиге, било новим приликама које су на-стале за наш народ, или већем интересовању интелигентних чланова нашег друштва за тај начин лечења. Укратко речено: први период научног упознавања и примене је прошао и ми сад можемо прећи не само на спремање лекова од издвојених, појединачних биљака него и на примену већег броја мешавина него што их је било у прва два претходна издања. Наука то дозвољава; разуме се, само у границама њених резултата и искуства признатих ауторитета на том пољу. О томе сам се осведочио на многим изворима и на многим местима; наиме, да се мешавине биљака могу успешно применити, али само ако су по своме деловању сличне или једнаке, ако се могу набавити и ако се све спремају на исти начин (све као чај, или све као куван чај, одвар, ако се пију у исто време, топле, хладне итд.).

У циљу да употпуним своје дело, дао сам се на посао да овом издању додам и општу прегледну и згодну рецепт-туру како појединачних најбољих биљака, тако и најупрошће-нијих мешавина (јер све зависи од тога шта се има под руком и шта се може набавити) за примену код појединих болести и група болести — како су оне изложене у тексту, тј. трудио сам се да по истом реду, дакле паралелно, дам и рецепте за њихово лечиње. Лако се неки рецепт понавља — од тога. нема штете.

Само се по себи разуме да сам се и овде, поред свога искуства и искуства својих интелигентнијих пацијената, служио и новим научним изворима који су ми стајали на располагању (др Мајер и др.), те да се читалац или корисник овога дела може и убудуће с пуним поверењем њиме служити.

Уз ово изнећемо следеће напомене:

Кад се у рецептима одређује да треба да се попије цела шоља чаја — онда се то рачуна за одрасле, тј. за особе преко 18 или 20 година; за дете до 12 година важила би половина дозе (1/2 шоље, прашка, пилуле итд.; за дете од 6 година — треба давати 1/4 дозе; за дете од 3 године — 1/8 итд.).

При томе треба имати у виду да шоља садржи обично 150—180 грама течности или десет кашика, или петнаест полу-кашика („десертних“) или тридесет кашичица

течности; што значи:

РЕЦЕПТИ

I. ЗА ЛЕЧЕЊЕ ОБОЉЕЊА ОРГАНА ЗА ДИСАЊЕ

1. Код обољења горњих органа за дисање, која се појављују као катарисноса, гуше и, гркљана, и са знацима кијавице, отежаног гутања и промуклости, поред упутстава и комбинација у тексту могу се додати и ови рецепти:

„Траве певача" (стрижуше))

Корена од слеза (набраног у септембру) } —.

& 1 . I) грама

Листа од жалфије j

Цвета од ситне беле раде 40 грама

Помешати, потом 2 кашике ове мешавине попарити двома шољама кључале воде и топлотечношћу испирати нос или гушу. (У нос не ушмркивати дубоко.)

2. Против честог крварења из носа:

Коре од храстовине 40 грама

Корена од слеза (или корена од стеже) . . 60 "

*

Упутство: Ставити 2 кашике мешавине у 300 грама воде и кувати 15 минута. Употребити за испирање носа или као тампонаду („фитиљ") од газе или вате и запушити ноздрву из које тече крв. Тампон мењати тек после два часа.

3. За инхалације — удисање, напаривање услед кијавице запушеног носа и душника („каћење") може се применити:
4. Жалфија или цвет ситне беле раде (камилице), на овај начин:
5. Узима се пуна кашика цвета и меће у лонац с водом. То треба да кључа у поклопленом лонцу. Затим се пацијент изнад лонца покрива широком марамом и подижући с времена на време поклопац с лонца пушта пару и удише је на уста и на нос.
6. Напомена: Ако се код оваквих стања ништа нема под руком, може се за испирање носа (не сувише високо) употребити слана вода — 2 пута дневно. Исто се то може применити и ради испирања гуше — гргорити.

II. ЗА ЛЕЧЕЊЕ ОБОЉЕЊА ГОРЊИХ ОРГАНА ЗА ДИСАЊЕ И ПЛУКА За

избацивање шлајма:

1. Прашак од корена љубичице 30 грама

Упутствозимат: У и помало на врху ножа 3—6 пута дневно с водом.

2. Чаја од корена љубичице Воде

Упутство: Узимати 5—6 кашика дневно.

3. Одвара од белоноге . .

за 180 грама воде Сирупа од слеза додати до

Упутство: на 3 часа по једну кашику.

За избацивање шлајма код бронхијалних запаљења после запаљења пдућа, гнојних бронхитиса, проширених бронхија и трулежи у плућима:

1. Пречишћеног терпентина 50 грама

Упутство: три пута дневно по 10—20 капи у води од кувансп јечма (одвару).

2. Сирупа од белог лука 100 грама

Упутство: по 1 средњу кашику — 6 пута дневно.

3. Пуполка од бора 100 грама

Упутство: Узимати по 10 грама. Попарити шољом кључале воде и пити вруће (колико се може).

4. Плода од мироћије 1 по
Плода од анасона J 30 грама
Вранилове траве 40 „

Упутство: Прокувати 1 **кашику** мешавине у шољи воде и **вруће** попити.

Мешавине које ублажавају надражај на *катаљ*:

1. Мировије (плода)

Исландске маховине* **по**

Алге **караген*** **25 грама**

Корена од слеза

Упутство: Прокувати 1 **кашику** мешавине у шољи воде и **вруће** попити (нежна столица **као** побочно средство).

2. Мртве

коприве (или **смрдљиве коприве**) 1 једнаки Раставића **ј делови**

Упутство: Попарити шољом кључале воде 1 **кашику** мешавине, и пити топло. Или исту **количину** **кувати** у 200 **грама** воде и пити **млако**.

* Купити у апотеци.

3. Још сложенија мешавина:

Корена од слеза **1 по**

Благовања 30 грама

Траве од ушљама **1 по**

Нане, лишћа **Ј 10 грама**

Цвета од зове или исландске маховине

Мировије (плод) „

Упутство: Попарити 1 **кашику** мешавине шољом **кључале** воде и пити **вруће**. Три пута дневно по 1 шољу.

4. Мировије (плод) 20 грама

Листа и цвета од подбела 60 „

Листа од **жиловлака** 20 „

Упутство: Прокувати 1 **кашику** мешавине у шољи воде и пити **вруће**, 2—3 пута дневно.

III. ЗА ЛЕЧЕЊЕ МАГАРЕЋЕГ (ВЕЛИКОГ) КАШЉА КОД ДЕЦЕ

1. Течног **екстракта** од мајкине душице . . 100 **грама** *Упутство:* Узимати

4—6 пута дневно по 1 **кашичицу**.

2. Сирупа од мајкине душице 100 грама

Доза: иста.

3. Цвета од зове 40 грама

Росне траве 20 „

Листа од **жиловлака** 40 „

Упутство: 1 кашичицу мешавине попарити малом шољом воде и топло попити.

4. Дивљег рузмарина 50 грама

Упутство: Држи се у чистом алкохолу (50 грама) 10 дана. Затим се алкохол исцеди. То је тинктура. Петнаест грама те тинктуре меша се с 85 до 100 грама шећерног сирупа.

Даје се по 1/2 кашичице деци од 4 до 8 година. Мањој деци од 1, 2 или 3 године дају се мање дозе: 10, 20 или 30 капи сирупа са мало воде.

IV. ЗА ЛЕЧЕЊЕ АСТМЕ — ПЛУЋНЕ

1. Тинктуре од лобелије* 20 грама

Упутство: Узимати по 20 капи за време напада.

2. Ефедрин или ефетонин добијају се из биљке или се спремају хемијски у лабораторијама и прописују у виду колачића или у комбинацији с другим лековима (сувим или у течности). Примењују се само код наступа бронхијалне астме, и по моме искуству с јаким, чистим „турском“ кафом и облагањем це-АОГ грудног коша слачицом или реном (по 10 минута).

Хајдучке траве . . . Листа подбела
Листа од шумског слеза Цвета
лавандуле . .

Упутство: 1 кашику мешавине прелити шољом воде и оставити да прокључа; пити више пута дневно.

V. ЗА ЛЕЧЕЊЕ ТУБЕРКУЛОЗЕ

1. Троскота Раставића Смрдљиве
коприве Росуље Мајкине душице .

* Лобелија је америчка биљка, али је апотеке имају.

Упутство: У шољу се сипа 1 кашика ове мешавине, прелије кључалом

водом и остави да кисне (6—10 минута). Пије се вруће, по 2—3 шоље дневно.

2. Смрдљиве коприве
3. Раставића по
4. Хајдучке траве 25 грама
5. Целера (лишће или корен)

Упутство: Скувати чај од 1 кашике мешавине на шољу воде. Пити топло, 2—3 шоље дневно.

Против сталног надражаја на кашаљ

1. Корена од белог омана 10 грама

Упутство: Спремити га као јак чај у 200 грама воде и налити у испрану чисту боцу. Узимати одатле више пута дневно по 1—2 кашике.

Апотекари могу спремити лек у пилулама по овоме рецепту:

2. Екстракта из корена омана 1,5 грама

Додати колико треба масе за 30 пилула. Давати по 3—6 пилула дневно (према узрасту).

Против крварења из плућа

1. Петелјки од имеле 40 грама

Раставића 1 по

Троскота; 30 грама

Упутство: Једна кашика мешавине прокува се у количини воде за једну шољу, и то се пије преко целог дана гутљајима.

2. Листа од врбе

Листа од зимзелена по

Красу^љка | 10 грама

Троскота

Упутство: Исти начин спремања и давања као под 1.

по 30 грама 40 „

VI. СРЕДСТВА ЗА ЗНОЈЕЊЕ

1. Цвета од липе Цвета од зове Цвета од
сит^{ре} беле раде

Упутство: Попарити 1 ^{кашику} цвета у шољи. Пити **колико је** могуће
вруће.

2. Цвета од липе

Цвета од ^{зове}

Цвета од беле раде (ситне)

по 25 грама

Вранилове траве

Мајкине душице

Упутство: Куван чај — 1 кашика мешавине на шо^{љу} воде. Пити колико се
може вруће.

VII. СРЕДСТВА ПРОТИВ ЗНОЈЕЊА

1. Листа од жалфије (исецканог) 100 грама

Упутство: Две кашике попарити ^{кључалом} водом (у ^{коли-}чини једне
шоље) и то на тихој ватри кувати 10 минута. Попити увече пре спавања 1—
2 шоље.

2. Жалфије

Благовања

Олуштене коре од ораха

или Цвета од зове

по

40 грама

20 грама

Примена као под 1.

3. Сирупа од белог лука 100 грама

Упутство: Увече, пре спавања, по 1—2 кашике.

За лекаре:

а) Агарицина 1 по

Екстракта опијума **Ј 0.3 грама**

Екстракта од хељде или проса дати колико треба за 30 пилула.

Упутство: Узимати пре спавања 1 пилулу, по потреби и ноћу 1 пилулу.

б) Екстракта беладоне 0,01 грама

Какаова масла 2 „

Упутство: Спремити да буде чепчић. Дати XII. Стављати увече по 1—2 чепчића у задње црево.

VIII. ПРОТИВ ЈАКИХ ИСПЉУВАКА ИЛИ БАЛА Очајнице 100 грама

Упутство: Попарити у шољи 1 кашику кључалом водом;

да кисне 6—10 минута. Пити 3 шоље дневно.

За апотекаре:

Алгории 0,0075 грама

Направити 30 пилула.

Упутство: по 1 пилулу 3 пута дневно. Чим се зенице почну ширити, лек обуставити.

IX. СРЕДСТВА ЗА ЛЕЧЕЊЕ ОРГАНА ЗА ВАРЕЊЕ Против болести стомака

1. Где је потребно изазвати повраћање:

Корена од копитњака 5 грама

Умугство: Попарити шољом кл>учале воде и затим давати
кашику по кашику до деловања.

2. Где је потребно умирити повраћање:

а) Спремити чај од нане, охладити га и давати гутљај по гутљај

б) Листа и цвета од матичњака 100 грама

Упутство: Попарити 1 кашику шољом клучале воде и пити гутљајима охлађено.

в) Матичњака 60 грама

Нане 1 по

Ситне беле раде 40 грама

Ова мешавина спрема се као претходни чај и исто тако примењује.

1. Линцура

а) Чисте тинктуре линцуре 50 грама

Упутство: По 30 капи у мало воде пред само јело — два пута дневно (пред ручак и вечеру).

б) Чисте тинктуре линцуре 28 грама

Стомачне киселине растворене 2—5 „

Упутство: Узети 25—30 капи пред ручак и вечеру. Ако постоје и болови у стомаку, онда давати:

в) Тинктуре линцуре 25—30 грама

Стомачне киселине разблажене . . . 2—5 „ Кодеина фосфорног

Упутство: Одрасли 25—30 капи пре јела у мало воде — 2 пута дневно.

2. Хмељ:

а) Ситне жлездице из шишарица хмела (суве)

„Прах женских цветова" 0,3 грама

Упутство: Узимати по један прашак пре јела.

б) Шишарке од хмела за чај 10 грама

Воде 100 „

Упутство: 1—2 кашике пре јела, 3 пута дневно.

в) ИВирота \

Пелена [по

Кичице (25 грама

Зимзелена j

Упутство: Узимати по 1/2 кашичице на шолу клучале воде. Пити гутљај по гутљај пре јела.

X. СРЕДСТВА ЗА ИСТЕРИВАЊЕ ГАСОВА

1. КИМА 1 ПО

Коријандра | 20 грама

Упутство: Истуцати и направити прашак. Давати наврх **рожа** после јела с **ВОДОМ**.

- ## 2. Миротњије

Напе-,

свепо Хајдучке траве ^

Кичице

Грчице (горке детелине) . .

Упутство: Употребити кашику мешавине за шољу проку-ваног чаја, и на 1/2 часа пре јела попити 1/2 шоље.

3. Очајнице

Кичице

.. **І по Матичняка** } „

- , „ '20 грама Грчице (горке детелине)

Шишарки од хмела j

Упутство: Спремити као пређашњи чај, али узимати само 2—4 кашике пре јела.

4. Миротнје 1 по

Кима | 10 грама

Матичњака I по

Кичице | 40 грама

Упутство: Попарити 1 кашику **смеше** **шољом** **кључале** **воде**. Дневно попити 2—3 шоље после јела.

5. Анасона

Мајкине душице по

Раставића **20 грама**

Пелена

Упутство: Узети 1 кашику мешавине а шољу воде. Ставити на ватру да прокључа. Узимати преко целог дана гутљај по гутљај.

XI. СРЕДСТВА ЗА ЛЕЧЕЊЕ ХРОНИЧНОГ КАТАРА СТОМАКА

1. Корена од водопије 1 по

Орахова листа) 20 грама

Хајдучке траве 1 по

Мај^кине душице ј 30 грама

Упутство: Спремити прокуван чај од 1 кашике мешавине **на** шољу воде. Пити 2—3 шоље топлог чаја дневно — на 1/2 часа пре јела.

Ако постоји и неко плућно обољење (bronхитис итд.), може се применити мешавина:

Момчића и кије*

Хајдучке траве

Петровца

Кима..... .. 10

Упутство: За шољу проврелог чаја узима се 1 кашика мешавине. Дневно се пије по 2—3 шоље пре јела.

XII. СРЕДСТВА ПРОТИВ ПРОЛИВА

1. Цвета и листа белог слеза

Листа подбела по

Цвета црног слеза 25 грама

Листа и корена од јагоде

Упутство: 2 кашике мешавине узимају се за једну шољу про-куваног чаја. Пије се кашика по кашика.

2. Цвета од зове 10 грама

Листа од слеза 20 „

Листа од малине 1 по

Листа од жалфије J 25 грама

Троскота 20 „

Упутство: Справља се чај и пије као и претходна мешавина. Узима се преко целог дана.

2. Корена од стеже 40 грама

3. Храстове коре ..!..... 60 „

Упутство: Кувати 2 кашике мешавине у количини воде која је довољна за једну шољу чаја. Пити гутљај по гутљај преко дана.

2. Семена од храста, исецканог 40 грама

Орахова листа 60 „

Упутство; Исти начин спремања и примања као и под 2.

¹ Заменењује сенегу и ипекакуану. 600

5. Листа од матичњака I по

Листа од нане J 30 грама

Цвета од ситне беле раде 60 грама

Упутство: Попарити 1 кашику мешавине шољом кључале воде од 150—180 грама. Пити по 1/2 шоље чаја неколико пута преко дана.

6. Чубра 100 грама

Упутство: Попарити шол>ом **к**лучале воде 1 кашику и пити то**п**ло више пута дневно.

XIII. СРЕДСТВА ПРОТИВ СРДОБОЉЕ, ДИЗЕНТЕРШЕ

1. Корена од стеже' 100 грама

Упутство: Узети 1—2 кашике за једну шољу чаја. Кувати и не**к**олико пута дневно пити то**п**ло.

2. Сирупа од белог лука 200 грама

Упутство: Давати више пута дневно по једну **к**ашику.

XIV. СРЕДСТВА ЗА ЧИШЋЕЊЕ

1. Сирупа од мане (сока из **к**орена црног ја-сена) 100 грама

Упутство: Давати кашичицама деци — на сва**к**и сат до де-ловања.

2. Рилрае lатаппсlogит слеригалae (из апотеке) 25 грама

Упутство: Додати сирупа од мане да се направи кашица. Дава-ти деци по 1—2 кашичице више пута дневно.

¹ Има је у околини Краљева.

3. Сирупа од пасјаковине 100 грама

Упутство: Сок од зрнаца спреми се **к**ао сируп. Од тога сирупа узима се ујутру наше у шољи чаја 10—30 грама (према јачини затвора), или не**к**олико кашичица пре**к**о дана.

4. Одвара од коре **к**руишне 20 грама

Упутство: Ову **к**оличину коре кувати у 200 грама воде и укувати је до 100 грама. Онда додати обичног сирупа (шећерног) 50 грама. Узимати увече по 2—4 кашике пре спавања.

5. Коре од крушине'

Корена од пиревине (туцаног и очишће-)
по ног -,-,

„ • **25 грама** Хајдучке траве

Лишћа од сене („сенеблетер")

Упутство: Узети 1 **к**ашику мешавине на шољу воде и скувати чај. Пити по једну шољу ујутру, а **а**ко је потребно, и увече.

6. Ладолежа 50 грама

Нане

Кима

Плода од миро**ћ**нје > „„

** (¹⁰ грама Матич**њ**ака

Цвета од божура

Упутство: Кључадом водом попарити 1 **кашику** мешавине у шољи. Попити једну **и**ди две шол»е топлог чаја пре спавања.

7. Цвета од трна 50 грама

Упутство: Попарити једну кашичицу цвета шољом **кључале** воде. Рано ујутру и увече попити по 1 шољу топлог чаја.

У последње време **показало** се да атебрин — иначе **познато** одлично средство против маларије — **помаже** истеривању пантљичаре.

XVI. ЗА ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСТИ ЈЕТРЕ И ЖУЧНИХ ПУТЕВА

1. Раставић — дуго **куван** у води (30 грама на 300—350 грама воде), и све **укувано** до 1/2 **количине** воде — пије се **млак** 2 пута дневно, ујутру и пре спавања.

2. Раставића 50 грама

Очајнице **10** „

Петровца) **по**

Нане j 20 грама

Упутство: Попарити 1 **кашику** мешавине шољом **кључале** воде. Оставити да стоји 6—10 минута, и пити два пута дневно по шољу пре јела на 1/2 часа.

3. Корена од крушине 1

Матичњака

Петровца (лист) } „

„ ' , \ { 20 грама Нане (лист)

Траве од русе j

Упутство: Попарити 1 **кашику** мешавине **шољом** **кључале** воде. Ујутру и увече пити по 1 шољу.

4. Цвета од пољског мака (сувог) 20 грама

Упутство: Захватити с два прста мешавине — за шољу чаја. Попарити шољом **кључале** воде и пити у случају напада.

5. Шипак (осушени)

Умутство: Даје се као **кувани** чај; или се од не сасвим зрелог шипка спреми пекмез и даје **кашичицама** 2—3 недеље, 3—4 пута дневно.

XVII. ЗА ЛЕЧЕЊЕ СРЧАНИХ БОЛЕСТИ

У својим ранијим радовима увек сам упозоравао на то да је тешко руковати лековима за срчане болести; толика је разлика у симптомима код појединих болесника да је непрактично и штетно оставити њима избор лекова за њихово лечење. Нарочито у последње време, широки круг срчаних болесника је склон да срчане појаве код себе сматра као нервозу, па и праве срча-не мане ставља у ту лаку категорију. У ствари, то није тако;

често се испоставља и сасвим друга врста болести — на пример, хронично обољење плућа и др., што захтева сасвим нов правац лечења — другим речима: „срчани болесник“ није срчани болесник.

С друге стране, ми се не можемо ограничити на она два основна лека у лечењу срчаних обољења: дигиталис и стро-фантус — како то чине неке школе, већ број срчаних лекова треба проширити колико је год могуће. Иако не можемо олако дати у руке пацијенту тај дигиталис и строфантус, да он то сам себи спреми и по своје нахођењу узима не знајући докле и кад треба да их узима, можемо и треба да искористимо сва средства, досад позната и примењивана, која могу користити нашим срчаним болесницима. Мислим да је од особите важно-сти примењивати их пре него што наступи слабост и поремећај срчане радње (декомпензација), те да се не примењују „краљеви“ у срчаној терапији пре него што наступи њихов час.

Зато ћемо пропустити овде рецепте за дигиталис и комби-нације његове с другим лековима (приморским луком, кини-ном, спартеином), што улази у домен лекара, а навешћемо само рецепте „блажих“, али псто тако ефикасних срчаних лекова, које могу спремити и мање искусни али интелигентни пацијенти или њихова околина. Навешћемо средства против срчане слабости после заразних болести, у случају спортског срца, код менопаузе и друпних незгода и нервоза — код млаћих и старијих. 1. Тинктуре ђурђевка или тинктуре гороцвета даје се по 2 грама дневно, тј. 20—40 капи на дан, подељено у три дозе (потра-жити у апотеци)

2. Корена од одољена

Цвета од деспица

гг. 1 ПО

Траве срдачице},«

V | 20 1рама Кима -

Миро^ћије ј

Упутство: Попарити 1 **ка**шику мешавине **ШОЉОМ** **кљ**учале **воде**. Узимати три пута дневно по 1 шољу. Пити лагано.

3. Корена од одољена 10 грама

Цвета од поморанџе 20 „

Грчице 30 „

Матичњака 1 **по**

Нане **ј** 20 грама

Упутство: Попарити мешавину **шолом** **кљ**учале воде. Оставити да **кисне** пола часа и пити по 1/2 шоље — 3 пута дневно. **У** случају муке у стомаку или појаве пролива, дозу смањити на 1/4 шоље.

Средства против нервозе срца с убрзаним и неправилним откуцајима срца'

1. Цвет од глога као чај: 1 **ка**шичица сувог цвета на 100 грама **кљ**учале воде. Пити — два **пута** дневно.

2. Капи од глоговог цвета

(потражити у апотеци) 20 грама Давати по 10—20 капи у води, 3—5 пута дневно.

3. а) Капи од глогиња (зрелих) **20 грама**

по 5 капи 3—5 пута дневно. б) Или кувати чај (одвар) од 15 **грама**

у 150 грама **воде од глогиња** Узимати 6 пута **дневно** по 1 **ка**шику.

Болеснику се саветује и **да** лежи у току **дана**.

Помешани симптоми срца и стомака

Нане (**луте**)

Нане (**барске** — војво^ђанске) . Миро^ћије (плода)

.....

А^насона (плода)

Кима (плода)

Хајдучке траве

Коре од крушине

грама

Упутство: 1 кашику мешавине попарити кључалом водом у шољи од 150 грама. Узимати после јела као чај.

Средства против ангине пекторис — срчаног грча

Ова средства не могу заменити хитну примену нитроглицерина, амилнитрита, морфина или других опијумских лекова који моментано олакшавају, али као предохрана од честих на-пада и јачине напада могу дати позитиван резултат:

1. Срдачице Матичњака ... Кима Корена од одољена

Упутство: Попарити у једној шољи кључале 25 грама воде 1 кашику мешавине. Узети три пута дневно.

2. Листа од седефа Мајкине душице Матичњака

Упутство: Попарити шољом кључале воде 1 кашику мешавине, и пити ¹⁰30 грама 40; три пута дневно.

3. Седефа 10 грама

Матичњака 1

Срдачице} „^{п0}

„ (20 грама Мајкине душице Ј

Стеже* ... 30 грама

Упутство: Исти начин спремања и узимања као под 1 и 2.

Средства против артериосклерозе и повећаног крвног притиска

1. Цвета од глога 1

Главице белог лука[по

Раставића[25 грама

Имеле \

Упутство: Једну кашику мешавине кувати 1/4 часа у води, за једну шољу. Ујутру и после подне од 3 до 4 часа пити по 1 шољу.

2. Пре више година гинеколог др Ј. Фотић обратио ми је пажњу на приказ у новог средства које смањује крвни притисак (бр. 74 од 1948. године), наиме, на лист од маслине. То се доцније гочело примењивати у ширем обиму.' Првобитно упутство било је следеће:

Кувати 70 листова маслине у 1300 грама воде док се кувањем ова количина воде не укува до половине, тј. до 650 грама (упутство др Стамадијадеса). Затим треба процедити, насути у боцу и добро затворити па давати пре јела — 3 пута дневно. Овај кувани чај (одвар) изазива површинско ширење крвних судова, шири главне крвне судове на срцу, а не утиче на срчане мишиће. Помаже бубрежну циркулацију, не делује рђаво, појачава мокрење и азотемију не пење. Поред примене код артериосклерозе и повећаног притиска добри резултати постигнути су и код жена у послеклимактерично доба, и код лаких наступа срчаног грча.

- Др Мазет (Ница) 1938, Данијел Брине и Оливијера 1939, Жардон 1942, проф. Леон Бине 1950. год., и други, открили су деловање маслиног листа на крвни систем, ПОВОАНО у многим правцима.

Најновија искуства захтевају да маслинов лист буде **свеж** да се сваки пут пре кувања пресече уздуж и попречно. Лечење траје 15—20 дана. Може се поновити после једно-месечне или двомесечне паузе. Што се тиче времена примања— ако стомак подноси — моја би приједба била да се *не може узимати једино пре јела*, него у време кад се иде на посао ујутру или преко дана, пре рада по сунцу, пре одласка на жучне лебате и састанке, а за старији женски свет пре посла око ватре.

XVIII. ЗА ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСТИ БУБРЕГА И МОКРАБНИХ ПУТЕВА

За појачано мокрење код запаљења бубрега и бубрежних ткива

1. Брезовог листа 100 грама

Упутство: Попарити у шољи 1 кашику листа кључалом водом. Томе додати наврх ножа соде бикарбоне. Пити по 2—3 шоље дневно.

2. Брезовог листа најситније истуцаног ... 50 грама *Упутство:* Узимати по 1/2 кашике — 3 пута дневно, с водом.

Против дуготрајних (хроничних) запаљења бубрега

Брезовог листа 60 грама

Челеби-гране} по

БосиљкаJ 20 грама

Упутство: Попарити у шољи 1 кашику мешавине кључалом водом. Нека

постоји 6—10 минута. Пити по 1 шољу — 3 пута дневно.

Против хроничног запаљења бубрега с повећаним крвним притиском

Раставића 1 по

Брезовог листа) 40 1рама

Имеле (дршка и лист) 20 „

Упутство: Попарити у шољи 1 кашику мешавине кључалом водом. Узимати 3 пута по шољу.

Против обољења и запаљења мокраћних канала

1. Цвета од слеза

2. Листа од мечјег грожђа

3. Жалфије..... 25 грама

4. Раставића

Упутство: Узети 1 кашику мешавине на шољу воде и скувати чај. Пити 3—6 пута дневно.

2. Брезе I

Мечјег грожђа j

Коњеге (слатког корена)¹),

20 грама Першуна ¹

Свиле од кукуруза *Упутство:* Спремити као под 1. Пити топло 2—3 шоље дневно.

3. Сипанице

Мечјег грозжња по

Семена од лана 25 грама

Семена од краставца

Упутство: Исти начин спремања као под 1 или 2. Узимати више пута дневно.

Против камена или песка у бубрегу 1. Сок од грозжња (шира)

Упутство: Узимати преко дана чешће по 1/2 шолје до целе шоље.

' Корен..... 1 грам

Упутство: Спремиги у обlandaма 20 прашкова. Давати по 1 прашак 3 пута дневно док мокраћа не пође црвена.

Против песка, кристала или талогa, мокраћне соли урата илв много урата¹

Чај од лоскавца (зрна) 10—100 грама

Упутство: Узимати 3 пута дневно по 2 кашике у време из-међу оброка (у 9, 15 часова или пре спавања).

Против нелагодности, болова и грчева у мокраћној бешви

1. Коре од беле (сребрнасте) тополе ... 1 Корења од барске метлице* (или хајдучке траве) 1 25 грама Корена од стеже
Корена од одолена ..

'Упутство: Узети 1 кашику мешавине на шољу воде и скувати чај. Више пута дневно пити по 1—2 шоље. •

2. Свиле од кукуруза 100 грама

Упутство: Спремити чај од тога у литру воде и пити преко дана.

Код незадржавања мокраће (ноћу, у постељи — код деце)

Дивљег босиљка по

Медунике 50 грама

'Упутство: Попарити шољом клучале воде 1 кашику мешавине. Давати преко дана.

Против крви у мокраћи

Корена од перунике (виноградске руже) 1 по Мечјег грожђа J 30 грама

Троскота J по

Коприве | 20 грама

Упутство: Скувати чај од једне кашике мешавине на шољу воде. Узети више пута дневно до стишавања и престанка поја-ве крви.

2. Корена од стеже 60 грама

Медунике(по

Красулка | 20 грама

Упутство: Исто спремање и употреба као под 1.

Против надражаја у бешици и мокраћном каналу

Зрнаца од хмеља 0,05 грама

Млечна шећера 0,2 „

Упутство: Толико је потребно за сваки прашак. Спремити 20 прашкова и давати 3—5 прашкова дневно.

Средства која појачавају мокрење

1. Чај од лишћа белоноге 10:500 грама

Упутство: Не сме се чај кувати, него само прелити лишће кључалом водом. Давати по 2 шоље дневно.

2. Листа од брезе 100 грама Упутство: Спремити чај од 1 кашике листа на шољу воде;

лодати чају наврх ножа соде бикарбоне — доза: 2—3 шоље дневно.

3. Зрна од веће 50 грама

Упутство: Истуцати у прах и давати по 1/2 кашичице у води 3 пута дневно.

4. Зрна од вење 50 грама

Упутство; Скувати чај од 1 кашике зрна на шољу воде. Узимати 3 пута дневно по 1 шољу.

5. Першуна (стабло и корен) свежег 50 грама Питомог (или дивље) целера 50 „

Упутство: Целу ову количину кувати у 1 литру воде (15—30 минута) и одвар сипати у боцу и добро запушити. Од тога давати по 3 шоље дневно.

6. Тако се може спремити одвар и с гдавицама шпаргле.

7. Плода од першуна 50 грама

Упутство: Справља се чај од 1 кашике семена на шољу воде. Узимати 3 вдоле дневно. Или:

8. Плода од першуна

Плода од шаргарепе по

Плода од кима 25 грама

Плода од анасона

Упутствд: Спремати као попарен чај од 1 кашике мешавине плодова на шољу воде. Узимати 3 пута дневно по 1 шољу.

9. Нане (љуте) по

Корена од зечјег трна ј 30 грама

Зрна од вење, истуцане 25 „

Листа од сене 15 „

Упутство: Скувати чај од 1 кашике мешавине на шољу воде. Пити 3 шол>е чаја дневно.

10. Шипка (плода) 50 грама

Зечјег трна (корена) по

Вење (зрна) Ј 25 грама

Упутство: По 1 кашика мешавине за шољу чаја. Узимати 2—3 шоље дневно.

Код сталне неправилности пулса

1. Жутог зечјег трна 20 грама

Троскота ј по

Раставића Ј 25 грама

Листа од брезе 30

Упутство: Скувати чај од 1 кашике мешавине на шољу воде. Пити по 1 шољу — 3 пута дневно.

2. Мировије (плода) по

Кима (плода) 10 грама

Зове (цвета) 20 „

. Плода од першуна по

Вење Ј 30 грама

Упутство: Као чај — 3 пута дневно по 1 шољу.

3. Жутог зечјег трна

Листа од боровнице по

Раставића 25 грама

Троскота

Упутство: Попарити 1 кашику мешавине шољом клучале воде. Узимати 3 шоље дневно.

Код водене болести (услед болести бубрега)

Прољевка 50 грама

Упутство: 1—3 грама за шољу чаја. Узимати наше по три дана, са одмором од три дана.

XIX. ЗА ЛЕЧЕЊЕ РЕУМАТИЧНИХ ОБОЉЕЊА Зглобова: код акутног стања

с повећаном температуром тела

1. Коре од кининског дрвета најситније исецкане 1 грам

Упутство: Давати у обландима 3 пута дневно по 1—2 прашка.

2. Коре од врбе исто тако најситније исецкане. **Упутство:** Давати по 2—3 прашка одједном — 3 пута дневно.

3. Коре од врбе 200 грама

Упутство: Десети део ове количине прелити водом и прокувати у 200 грама воде. Затим процедити и тај одвар кувати док не остане 100 грама. Узети у току дана.

4. Коре од црне врбе 200 грама

Упутство: Справити и узети на исти начин као под 3.

5. Или мешавине

Коре од врбе 1 по

Коре од црне тополе | 100 грама

Упутство: Справити и узети на исти начин као под 3.

Код мишићног реуматизма

1. Листа белог јасена 100 грама

Упутство: Попарити једну кашику листа шољом клучале воде. Узимати по 2—3 шоље дневно.

2. Пупољака од бора 100 грама

Упутство: Десети део прелити кључалом водом (150 грама) и у току дана узимати кашику по кашику. Или направити сируп од борових пупољака и узимати 3 пута дневно по 1 кашику.

3. Вење (зрна) 100 грама

Упутство: Једну кашику зрна предити кључалом водом (150 грама) и узимати у току дана кашикама (на 2 часа).

4. Сока од рена (свеже исцећеног) 100 грама *Упутство:* Узимати по 1 кашичицу 3 пута дневно.

5. Барског троскота

Благовања по

Челеби-гране 25 грама

Дубчаца

Упутство: Попарити 1 кашику мешавине кључалом водом у шолџи. Пити три шоле дневно топлог чаја.

Спољна средства

1. Уља 200 грама

За утрљавање

2. Алкохола од вење 200 грама

Иста примена.

3. Камфорног уља 100 грама

Иста примена.

4. Камфорног шпиритуса 100 грама

Иста примена.

Купање у лековитом биљу

5. Зрна од вење 150 грама

Упутство: Целу количину прокувати у литру воде и онда улићи у каду (или корито) с водом за купање.

6. Грања од вење 200 грама

Исти поступак.

7. Пуполака од бора 150 грама

Исто као под 5.

XX. ЗА ЛЕЧЕЊЕ ГИХТА (ПОДАГРЕ, ЗГЛОБОБОЉЕ)

Коре од ољуштеног ораха(плода) . . . [по Коре (ољуштене) од дивлег кестена . . [20 грама Коре од врбе 30 „
Раставића 20 „
Зрна од лоскавца 10 „

Упутство: По једну кашику мешавине за шолу чаја. Прокувати. Узимати по 1 шољу ујутру и увече.

XXI. ЗА ЛЕЧЕЊЕ ГОЈАЗНОСТИ

1. Траве горке кије[по
Слатког корена(15 грама
Корена од водопије 25 „
Листа од подбела -25 „
Анасона 10 „
Мирођије 10 „

Упутство: Узети једну кашику мешавине на шољу воде. Скувати чај. Попити ујутру, наштину, топло.

Имеле . . . Хајдучке траве Анасона . . .

Упутство: Скувати чај од једне кашике мешавине на шољу воде. У току дана попити гутлајима.

XXII. СРЕДСТВА ЗА ЛЕЧЕЊЕ ШЕЋЕРНЕ БОЛЕСТИ

1. Траве и семена од ждраљевине . . 50 грама

Упутство: Пуну кашику наквасити — насути у шољу хладне воде. Затим кувати 10 минута. Узимати 3 шоље дневно; пре јела по једну.

2. Махуна од пасула (без зрна) 200 грама

Упутство: Две кашике исечених махуна кувати у 2 шоље воде. Укувати до 1 шоље. Узимати увек по 1 шољу пре јела.

У тешким случајевима поступити на следећи начин: целу количину од 200 грама у 1 литру воде кувати све док не остане 1/2 литра одвара. Разделити на три дела и пити на 1/2 часа пре јела.

3. Махуна од пасула 1 по

Листа од коприве] 10 грама

Листа од брезе I по

Листа од боровнице j 20 грама

Упутство: Скувати чај од једне кашике мешавине на шољу воде. Узимати по 1 шољу топлог чаја пре јела 2—3 пута дневно.

4. Листа од боровнице 40 грама

Махуна од пасуља 60 „

Упутство: Две кашике мешавине и три шоље воде кувати док не остане течности за 2 шоље. Узимати по 1 шољу пре јела, 2—3 пута дневно.

5. Махуна од пасуља 1 по

Листа од црног дуда J 40 грама

Босилџка 20 грама

Упутство: Четвртину ове количине прокувати у 1/2 литра воде. Кувати 10 минута. Оцедити и пити пре јела по једну шољу — 3 пута дневно.

XXIII. ЗА ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСТИ КРВИ И ПОПРАВКУ КРВНОГ СТАЊА

1. Листа од малине'

Цвета од липе

„ по Листа и цвета матичњака —.

„ „ „ 20 грама Нане (љуте)

Имеле

Упутство: 1—2 кашике мешавине попарити шољом кључале воде и пити ујутру и увече (по шољу-две).

2. Листа од малине

Листа од црне рибизле по

Листа од брезе ,25 грама

Листа од купине

Упутство: Исти начин спремања и узимања као под 1.

3. Корена од пешчаног шевара

Корена од водопије 30 грама

Корена од подбела

Анасона (плода) 1 по

Плода од миро^ћије 5 грама

Упутство: Скувати чај од кашике мешавине на шољу воде. Ујутру и увече узимати по 1 шољу.

XXIV. СРЕДСТВА ЗА ЛЕЧЕЊЕ НЕРВНИХ БОЛЕСТИ Лечење нервозе, неурастеније, хистерије

1. Листа од нане (љуте) 60 грама

Листа грчице (горке детелине) 25 „

Корена од одољена 15

' Шевара има врло много врста (89), али ова врста највише личи на пиревину, има дугачко танко и оштро лишће и клас на дугачкој дршци с мушким (горњим) и женским цветовима у пазуху, а на врху опет су мушки. Замељује друге крвне „очистителе“.

Упутство: 1 кашику мешавине попарити шолом кључале воде. Ујутру и увече попиту по 1 шољу топлог чаја.

2. Шишарки од хмела(по

Деспи^{ка} (цвета) | 15 lрама

Нане 20

Матичњака 50 „

Упутство: Примена као под 1.

3. Потплотуше

Добричице по

Нане(25 грама

Матичња^{ка}

Упутство: Примена као под 1. Само узимати 3 шоле дневно.

4. Црне коприве 1 по

. Добричице | 20 грама

Ситне беле раде 1 по

Цвета деспица j 25 грама

Упутство: Примена као под 1.

4. Босиљка

Добричице по

Нане 25 грама

Матичњака

Упутство: Примена као под 1. Две шоље дневно — топле.

Против несанице

1. Уља од хмеља 20 грама

Упутство: Узимати пре спавања по 10 капи на шећеру.

2. Плода од мирођије 10- грама

Упутство: Прокувати све у 1/4 литра бела вина и попити пре спавања.

Упутство: Попарити липов цвет шољом клучале воде и пити по 1 шолу пре спавања.

Против неуралгије и жигова

Могу се применити утрлавања разних зејтина: од кима, од мајорана, сок од лековитог мишинца. Између осталих средстава употребљава се маст од:

Ментола 0,3 грама

Бела вазелина 30 „

Утрљати на месту где боли.

Као додатак купатилу

Триња од сена

Прокувати извесну количину триња (једну пуну осредњу торбу) у котлу и све изручити у каду или корито с топлом водом.

Против епилепсије

1. Корена од божура 1 по

Корена од пелена J 25 грама

Упутство: Истучати мешавину у најситнији прах. Давати на-врх ножа 3 пута дневно с водом.

2. Корена од пелена '25 грама

Корена од одољена 1 по

Цвета од ситне беле раде J 15 грама

Коре од цимета 10 „

Упутство: Правити чај од 1—2 кашике на шољу воде. Пити 3 пута дневно по 1 шољу.

Против незадржавања мокраће (ноћног — код деде)

1. Хајдучке траве 70 грама

Цвета од веприне 5 „

3. Цвета од липе 100 грама

Упутство: Попарити 1 кашику мешавине шољом кључале воде. Попити увече у 6 (18) часова топао чај. Дете не сме лежати на лећима.

2. Цвета од веприне 4 грама

Листа од веприне 4

Воде 750 „

Сирупа од лимуна 60 „

Упутство: Најпре се лист и цвет попаре кључалом водом (750 грама). То стоји 6—10 минута. Процеди се потом кроз густо платно, томе се дода 60 грама сирупа од лимуна и пије по 1 шоља у 18 часова увече.

Против сувишног полног нагона

• 1. Корена од одолена 40 грама

Шишарки од хмеља 60 „

Упутство: По 1 кашику мешавине попарити шолом кључале воде. Увече попиту једну шољу — топло.

2. Босилџка] по

Седефа J 20 грама

Хмеља (шишарке) 60 „

Упутство: Спрема се и употребљава исто као под 1.

Против слабог полног нагона

1. Листа од ораха или „женског лана“¹ . . . по Исландске маховине 20 грама

Матичњака .". 1 по

Салепа { 30 грама

Упутство: Једна кашика мешавине прокува се у води за чај. Попити једну шољу дневно.

¹ — обична ланена зевалица

XXV. ЗА ЛЕЧЕЊЕ ЖЕНСКИХ БОЛЕСТИ Ради регулисања менструације и против болова

1. Корена од одољена 1 по

Листа од нане (љуте) J 30 грама

Цвета од ситне беле раде 40 „

Упутство: Спремити чај од 1 кашике мешавине **на** шољу воде. Пити топло неколико шо**ла** дневно.

4. Очајнице

Кантариона

Кичице

| 20 гра**ма** Мај**ј**кине душице •

Благовања

Упутство: Узети 1 кашику мешавине за шол»у чаја и про**к**увати. Рано ујутру и увече попиту по 1 шољу .

Код недовољне менструације или одсуства њеног

1. Плода од миро**ћ**ије по

Слатког корена 30 грама

Листа сене („сенеблетера") 40 „

Упутство: Скувати чај од 1 кашике мешавине на шољу воде. , Увече попиту једну шо**љ**у топлог чаја.

5. Коре од крушине 1

Хајдуч**к**е траве J 30 грама

Листа сене 40 „

Упутство: Исто као под 1.

3. Корена белог омана 1 по

Корена од анасона j 20 грама

Смрдуше (очајнице) 1 по

Цвета од трна J 10 грама

Хајдучке траве 40 грама

Упутство: Спрема се као чај под 1.

4. Седефа по

Беле раде 20 грама

Матичњака по

Рузмарина..... 30 грама

Упутство: Исти начин спремања и узимања као под 1.

Средства за смањивање менструације код превеликог месечног крварења

1. Траве „хоћу-нећу" 1 по

Троскота | 30 грама

Имеле 40 „

Упутство: Прокувати по 1 кашику мешавине на шољу воде. Ујутру и увече по 1 шољу.

2. Коре од храстовине

„Хоћу-нећу" по

Хајдучке траве 25 грама

Корена од стеже

Упутство: Скувати чај од 1 кашике мешавине на шољу воде. Преко дана пити 1—2 шоље гутљајима.

3. Цвета од невена 20 грама

Русомаче I по

Нане (луте) (40 грама

Упутство: Исти начин спремања* и употребе као под 2.

Стране биљке по рецептима против крварења

1.

Упутство: Узимати по 30 капи — 3 пута дневно у води. (Купити у апотеци.)

1 — лимун; 2 — лисичји реп; 3 — краставац, а — плод; 4 — паприка, а — гранчица у цвету, б и в — плодови.

ТАБЛА 3».

1 — јасен, а — цвет; 2 — мртва коприва; 3 — кестен; 4 — срдачица .

Упутство: Давати по 20 капи 3 пута дневно. (Купити у апотеци.)

Против послеорођајних крварења и млитавости материце.

Упутство: Спремиги 20 прашкова. Давати по 1 прашак — 3 пута дневно.

Средства против белог прања

За унутарњу употребу:

1. Корена од линцуре } по

Раставића 10 грама

Беле мртве коприве по

Троскота 20 грама

Росанице (вирка) 30 „

Упутство: Скувати чај од 1 кашике мешавине на шољу воде. Пити преко дана гутљајима.

2. Жалфије | по

Листа од рузмарина | 30 грама

Хајдучке траве 40 „

Упутство: Скувати чај од 1 кашике мешавине на шољу воде. Ујутру и увече узети по шољу.

3. Зимзелена

Ладолежа (пољског)

Вранилове траве \ -n

' 20 грама Красуљка

Хајдучке траве

Упутство: Од једне кашике ове мешавине на шолу воде скувати чај.

Пити по једну шолу топлог чаја — ујутру и увече.

За спољну употребу: Испирање

1. Храстове коре] по
Цвета од ситне беле раде J 10 грама
Листа од коприве 1 по
Троскота) 30 грама

Упутство: Узети 4 кашике мешавине на литар воде. Прокувати, процедити и кад се охлади до топлоте човечјег тела, испирати се.

2. Листа од ораха 10 грама

Упутство: Исти начин спремања и исти начин примене као под 1.

3. Рузмарина]
Жалфије} -,, П
--."•• (20 грама Хајдучке траве j
Храстове коре 40 ,,

Упутство: Исто као под 1.

Послепорођајно прање

Брдске крупне беле раде 100 грама *Упутство:* Попарита шољом клучале воде једну кашику. Узимати 2—3 шоље дневно — топло.

Средства за појачање количине мајчиног млека

Анасона

Мирођије

Морача

по 25 грама

Вранилове траве

Упутство: По 1 кашику мешавине прокувати и попиту по 1 шољу ујутру и увече.

Код изобиља млека у прсима

Листа од ораха 20 грама

Листа од жалфије 1 по

Шишарки од хмела | 40 грама

Упутство: По једну кашику мешавине прокувати и ујутру и увече попиту по 1 шољу.

XXVI. СРЕДСТВА ЗА ЛЕЧЕЊЕ КОЖНИХ БОЛЕСТИ

1. Орахова листа

Врхова шпаргле по

Корена (жиле) од пешчаног шевара . . 25 грама Корена од маслачка

Упутство: Скувати чај од кашике мешавине на шољу воде. Пити три пута дневно по 1 шољу.

2. Даниноћи 100 грама

Упутство: Једну-две кашике попарити шољом клучале воде, затим на тихом пламену кувати 10 минута. Узимати 3 пута дневно по 1 шољу.

3. Од свеже исецканог краставца — сок узимати по 2 кашике 3 пута дневно.

Против бубуљица и чирева

6. Чај од пивског квасца

Упутство: Спрема се на пари, а не директно с водом на ватри.

Против екцема

5. Коре од храста

Упутство: Сва ова количина прелије се водом и у гвозде-ном лонцу кува два часа. Од овога се узима око две велике шоље и сипа у млаку воду у којој се држи и купа рука (или други орган) најмање један час. После тога посипа се простим прашком, талком или скробом. Може се применити и као облога на месту обољења.

6. Исто се постиже купањем у одвару од ораховог лишћа.

Против влажног екцема, са сврабом и томе слично

7. Цвета од ситне беле раде 20 грама

Упутство: Попарити 1 кашику цвета у шољи и кад се охлади — употребити као облогу.

8. Цвета од камилице, ситно истуцаног . 20 грама Скроба од пиринча 1 по Скроба од пшенице (35 грама Талка 10 „

Назначити: за пудерисање!

XXVII. ХИРУРШКЕ БОЛЕСТИ: РАНЕ НА КОЖИ

1. Стежа (корен)

Упутство: 1—2 кашике корена стеже прокувати у води (на једну шољу) и тиме опрати рану и превити завојем.

У апотеци добија се као:. Носи назив и „змијска јабука“, „змијски копитњак“; у Америци се употребљава као дек против уједа змије или уједа бесног пса, пре него што се оде лекару.

3. Пречишћеног терпентина 20 грама

Упутство: Давати по 5—10 капи 2—3 дневно у одвару од јечма (код трбушног тифуса).

Ради појачања мокрења и изазивања знојења

„Чај од пет врсти цветова" (Леклерка)

Цвета од деспика 10 грама

Цвета од невена 5 „

Цвета од борача 5 „

Цвета од жутог зечјег трна 5 „

Цвета од даниноћи 5 „

Упутство: Попарити 1 кашику ове мешавине шољом кључале воде и оставити да постоји 10 минута. Пити 3 пута дневно по 1 шољу овог чаја

ЗАВРШНИ ДЕО

Један од наших филозофа рекао ми је: „Ко хоће да напише нешто савршено — неће га никад написати." У сваком случају, ми бисмо додали: било би му за то потребно и више десетина година. Па због тога нека засад оволико буде доста, јер време пролази, лети, а људе треба поучити како да се лече и пружити им средства за лечење. Критичне године захтевају то, ма дело било и несавршено.

Али упоредо с овим и оваквим мојим радом, или баш због њега, могу искрснути у нашој средини и јавности друга питања, која досад нису била ни покретана озбиљно, а још мање решавана, а то су:

Прво, право појединих људи да скупљају и продају лековито биле за домаће лечење, а не само за трговину на велико у земљи и извоз у иностранство.

Друго, спремање таквих лица убудуће за вршење те професије или умешности скупљања биља.

На трећем месту долази и питање о гајењу домаћег лековитог биља, као и о пренашању и покушајима да се код нас гаје потребне биљке из туђих крајева и са других континената које могу да се нашем терену и поднебљу прилагоде (проба аклиматизације).

* Сматрао сам за потребно да задржим овај део јер он по садржини својој још није исцрпен.

И на четвртом — био би ред да се бар приближно види: колико увозимо лековитог биља уопште; којег има код нас, а којег нема, и колико наша земља може подмирити потребе у таквом биљу кад би се сав тај посао око скупљања дивљих или гајених лековитих биљака организовао, контролисао и средιο. Колико ја знам, досад нису постојали одређени подаци.

Мислим да би око првог питања, о праву појединих људи да се занимају сакупљањем и продавањем лековитог биља, било највише неспоразума, па и борбе, јер је оно скопчано с интересима појединаца који засад имају неку врсту привилегија, а те проистичу из њихових диплома. Зато ћу се на том питању подуже и задржати, јер је ту реч о народном здрављу и ствара се, ако не сад одмах, а оно створиће се у будућности, нов ред људи, чији положај треба унапред одредити.

За тај ред људи предлажем назив билобери.

О БИЉОБЕРИМА

И тако, не гледајући на сав наш развој, биљоберско питање тек има и треба да се реши и учврсти.

Ко продаје код нас у народу лековито биље? Неке бабе, неумивене жене, старци. Како га продају? У котарицама на пи-јаци или у неким сандучићима, натрпаним без реда, где је све биље испретурано, ко зна кад брано, чак и несушено, изложено прашини и превртању многих руку. Реч није овде о великопродавницама, већ о оним ситним.

Нека нико не мисли да сам ја ту реч буквално измислио, још мање скбвао. У мом родном крају, летњи Св. Јован, Ивањдан (24. јуна по старом календару), звао се Св. Иван или Св. Јован Биљобер. Тог дана се код нас брало цвеће, лековито и нелековито, плели се венци, китиле куће итд. Шта је природније и шта биље одговара духу нашег језика него да за скуплаче лековитог биља узмемо назив „биљобер“? Реч „травар“, која је служила за подсмех, не одговара правом стању посла. „Травар“ може продавати траву и травке, али билобер је познавалац лековитог биља, уопште лековитог материјала који дају биљке, и он већ иступа као квалификовано лице за скупљање тог лековитог биља.

Људи који се тиме занимају — ако не рачунате ону хајдучку траву, жути раван, кичицу, пелен или кантарион — имају ограничено знање о деловању билака које продају. Њима је главно — зарада. Они ће вам хвалити своју биљку као да од ње може жена и да роди и да не роди, како им кад затреба. Још их нико не контролише, нико их не може контролисати. Није ми позна-то да њихово занимање спада у област брига и контроле Министарства народног здравља? А сумњам да је когод тамо и водио рачуна о тој професији која има велик и важан однос према народном здрављу када се узме у обзир цела земља. Отуда закон и власти гоне само надрилекаре. Лекари, са своје стране, гоне такође надрилекаре, и никако да их похватају.

Али надрилекарство уопште, а и надрилекарство у области лечења билем не истребљује се полицијским гоњењем. Јер ако неком болеснику помаже облог од топлог катрана стављен на реуматично и отекло колено — а за то је чуо од свог суседа или од надрилекара — никакви разлози неће га убедити да није био у право што је послушао надрилекара или суседа, ма ко лико њему, надрилекару, платио. Надрилекарство је само природна појава и последица непросвећености народа, и ништа више. За овим'тек долазе други разлози.

Просветимо народ, и њему неће бити потребни надрилекари.

Пре првог светског рата наше су власти гониле неког травара који је по Београду трговао травама. И лекари су помагали то гоњење. И данас му се смеју.

После сам увидео, а данас још више, колико је то било погрешно. Уместо да су лекари из дана у дан, просвећивали народ у погледу деловања лековитог биља и научно разлагали шта која биљка може учинити, а шта не— они су, занети новом факултетском терапијом и фасцинира-ни индустријским лековима, сматрали за понижење да се за-нимају том материјом и оставили су бојно поље једном нестручном човеку и једном шерету да лече јавно и тајно многобројни свет. Недавно је умро у Београду један од тих трговаца, који је продавао куване чајеве. Потцењивала се у нашој простој средини терапија биљем, иако је паметни луди никада нису напуштали. У ствари, доста би било да који наш лекар од ауторитета напише књигу, као што је на пример ова моја, па да многи травари нестану, или бар они главни који се праве важни! Књига др Саве Петровића била је одлична. А од необразованих надри-лекара свет се неће моћи никад ослободити.

Тенденција и слабост нашег образованог и научног света да се брзо покори новоме нигде се није тако јасно исполила као што се испољила у нашој фармакопеји из 1908. године (лекови и прописи за њихову чистоћу, спремање и количину која се сме узети наједанпут). Из саме те књиге, која је требало да буде нешто ново, види се колико је она уска и скучена, а све због тога што је огроман број лекова од лековитог биља, који су се налазили у ранијој фармакопеји из 1880, био избачен (с осталим лековима више од 2!4 стране самих назива) и међу њима су избачени били и лекови који су у париској академији сматрани као специфични.

Они су се код нас сматрали као преживеле дроге. Као да у медицини има нечег што је преживело! Има нешто што је усавршено, али преживелог има мало, ако изузмемо нечистоћу. Задатак наш није да у овој књизи полемишемо, а и простор нам не допушта да набрајамо све биљне лекрве који су онда били жртвовани моди и времену. Сад су они већином оживели и код нас, јер никад нису ни умрли у другом свету.

Треба просвећивати наш свет и спремати нови ред бил>о-бера. Да би наша јавност а и законодавна тела били упознати с тим питањем, сматрамо за потребно да овде изнесемо какав је положај биљобера у Француској и каква су тамо њихова права и дужности. На основу тих података могао би се и код нас у ту сврху увести извешан закон.

Др Батестини у, од 10. септембра 1927, изно-си како је регулисано биљоберство у Француској, а др Рекли у својој књизи износи закон по коме се тамо стичу права да неко буде биљобер. Из објашњења др Батестинија и др Реклија излази следеће: Нико не мже да врши то занимање ако није пре тога био подвргнут испиту у једној од виших школа за фармацију: ла. познаје тачно лековите биљке, а потом се са сведочанством да „ је способан за тај рад пријави општини где мисли да ради. Тај законски пропис потиче још из доба револуције, наиме ОА 21. жерминала XI године и уредбе од 25. термидора године XII (тј. 11. априла 1803. и 13. августа 1805. године). Тим се заковом тражило не само познавање биљака већ и знање како да се ове суше и чувају. Услови за добијање сведочанства (или дипломе) за биљоберство били су двојаки: 1) за биљобере прве класе и 2) за бил.обере друге класе. Прва класа имала је право да ради по делој земљи, а друга само у оном округу (департману) у који јје била примљена. Тако су нпр. биљобери друге класе, који су добили сведочанство од школе за фармацију у Паризу, имали право да се

занимају бил>оберством само у сенском департамаву (париском округу).Кандидати за одлазак на студије, на којима су морали да проучавају ботанику и да посећују библиотеке, ботаничку башту и друге институте, морали су поред крштенице и уверења о добром владању подносити и друга сведочанства, као и доказе о материјалним средствима за студије која су им потребна.Жене које су хтеле да студирају биљоберство морале су поднети сведочанство о томе да ли су удате или разведене;затим, да имају дозволу мужа и извод из црквене књиге о браку — венчаницу.У случају развода — имале су поднети претходно решење о раскиду брака или пресуду о дефинитивном разводу. Удови-де су морале поднети умрлицу мужа. Кандидати добијају, ра-уме се, своје индексе, које морају носити са собом и не смеју да их позајмљују никоме;. Иначе их удаљују из школе.Кандидати за биљобере прве класе полажу пријемни испит из општих предмета: читања, правилног писања (погрешака при диктираном писању не сме бити више од пет), рачунице и метарског система. Тек пошто положи тај испит кандидати могу поднети молбу за пријем у школу.Кандидати морају имати најмање 21 годину, и пошто се упишу и покажу као способни, полажу испит из своје струке:

познавања лековитих биљака, спреме за њихово брање, сушењеи чување. Кандидати осим познавања обичних биљака морају показати и извесно знање о особинама тог биља.За испитне таксе и диплому плаћало се 100 франака.Биљобери друге класе не подвргавају се пријемном испиту о општим предметима. Од њих се тражи само познавање биљака, како да се беру, суше и чувају.Али и они не могу бити млађи испод 21 године. Своје сведочанство морају показати општини у којој мисле да се настане и да раде.Биљобери не смеју продавати никакав спремљени лек.Поводом ове последње одредбе закона водила се жучна борба између апотекара и дипломираних биљобера читаво сто-леће и више — све до данас.

Др Батестини је изложио перипетије те борбе, које каинформацију и ми треба да знамо. Пре свега, „браћа-непријатели", реч је од биљоберима и апотекарима, воде спор о томе где је граница њиховог занима- Ј дови ња и поље рада. С једне стране закон каже: Нико не може спремати, продавати и крчмити ниједан лек ако није дипломирани апотекар, а с друге даје право биљоберима, конкурентима апо-текара, монопол да продају „биљке или делове лековитих биљака, домаћих, свежих и сувих" Овако стилизовани закони још из доба прве републиканске Пре н ере показују како на основу њих могу да искрсну проблеми Кас које ни столеће борбе није могло да реши. Једино што је постало јасно у тој узајамној препирци било У је да биљобери нису могли да продају: прво, прекоморске биљке и, друго, отровне билке (решење касације тек 1891. године), за које су постојале нарочите одредбе. .

Али, биљобери су остали упорни у својој борби за право да могу продавати лековите биљке, с правом да саветују за које су болести добре и у којој количини (доза) могу бити при-мењене. Њихови противници — апотекари — одсудно су им то одбијали. Право да продају лековито биље, тврдили су они, није апсолутно, јер закон каже да нико нема право да крчми лекове „осим њих". Право њихово не разликује се од права бакала и дрогериста, за које закон каже да не смеју продавати никакав састав нити мешавину апотекарску, иначе се казне сумом од 500 франака (што је за предратно доба била велика казна). Значи да биљобери могу трговати на велико лековитим биљем, али не смеју крчмити на мало и продавати као лек. Ова два гледишта на ствари и право доводила су по унутрашњости до безбројних сукоба и парница пред судовима, како вишим тако и нижим, и нигде се није могло постићи једин-ство, мада је касација (1926. године), да би уклонила тешкоће, донела одлуку којом се јасно одбија гледиште биљобера. Тим им се решењем касније не само забрањивала продаја отровног биља домаћег порекла него им се забрањивало и да справљају било какву мешавину биљака коју би понудили купцима, јер се та мешавина може сматрати као лек, а то право и монопол, међутим, имају само фармацеути, тј. да спремају и продају лековите саставе у циљу лечења. Па ипак, и поред овог категоричног решења нису сви судови приликом насталих гоњења биљобера стали на страиу касације и признали су биљоберима право да продају биље у лековите сврхе, и одбили да сматрају мешавину биљака за апотекарске саставе, како због лакоће у дозирању тако и због њиховог деловања да ублажују бол; а уз то се не продају на грам него на делове. Правнички, дакле, није било једноставности у том спору. Касација је решила једно, али отпор који се изродио после тога изгледа да није завршио ту законску борбу. Она се пренела и у законодавно тело. Најзад је један од посланика у скупштини, у име Комисије за хигијену, поднео овакву редакцију новог закона (17): „Свако лице које има сведочанство биљобера може држати и про-давати све лековите биљке или делове лековитих биљака, свеже или исушене, помешане или не, изузимајући отровне билке које су као такве обележене у кодексу" (франц. фармакопеји). Овим пројектом закона дало се право биљоберима да могу продавати и стране биљке, неотровне. И ту је ствар опет стала, јер је парламент био ускоро распуштен. Како је даље поступљено, није ми познато. Али је изван сумње да се и код нас у интересу народног здравља мора то питање једном решити.

По угледу на Француску, ми бисмо могли основати такође један „Комитет за медицинско билље" (који је тамо установљен законом од 3. априла 1918, дакле још за време рата) при јед-ном од министарстава (трговине, народног здравља или пољо-привреде) и ставити му у задатак да уз помоћ пододбора у главним местима у унутрашњости „потражи практичан начин и организује, развије и појача неговање и бране лековитог биља и њихов промет у земљи и у иностранству; да предузме мере да не буду истребљене и да не ишчезну дивље врсте леко-витог биља; да школује бераче, да створе заједничке (коопера-тивне) сушнице за биље, да аклиматизу туђе, да негују наро-чите биљке итд." Тако гласи указ о образовању тог комитета.

„Тај ће комитет", вели се даље, „водити рачуна о целокуп-ној производњи и берби, о количинама које могу да се увезу и потребне су за народ, да се нађу подесни путеви да ту нужду задовоље; најзад, помагати стварање нових предузећа и развијати стара која чувају и производе добра из лековитог биља." Под овим последњим подразумевају се предузећа која производе уља за дрогерије, апотеке и парфимерије. Као што је познато, Француска је била и остала прва земља у погледу производње разних мириса, миришљивих сапуна и ликера, а за све то су јој потребне есенције које се добијају углавном из биља. Да би се те потребе задовољиле, основано је било накнадно „Одељење за билне сировине", потребне за дрогерије, апотеке, дестилацију и парфимерију, које је доцније било придодато првом комитету. Тај је комитет састављен био од многих стручних и званичних лица, међу којима се налази, осим представника министарства и лекара, апотекара и дрогериста, и представник трговаца с биљним семеном. Подаци о свему томе могу се наћи код Ролеа и Буреа. И за пет година после оснивања ових уста-нова Француска је достигла свој циљ — еманципацију. Колико је та област била важна за општу економију појединих држава види се из тога што је Немачка дала велике фискалне олакшице производњи и продаји алкохола, који се много троши при извлачењу (спремању) лекова из биљака. Захвалујући томе њихови препарати — лекови са или без алкохола — могли су да поплаве туђа тржишта. Иако не бисмо хтели, ипак морамо мислити на то да кад-тад спремамо већину лекова у својој земљи од свог лековитог биља и свог алкохола, и друго, да морамо и за другу грану, вађење есенција из биља за лекове и друге потребе, углавном мирисну индустрију, ма како она била у почетку непотпуна и несавршена, такоће створити услове да она постане народна в самостална Средства и путеве да нађе тај наш будући комитет и организације које он створи. А разумљиво је само по себи да он мора одредити и правац за научно испитивање нашег земљишта у физичком и хемијском погледу, уколико то недостаје, за боље култивисање лековитог биља, као и да хемијски контролише садржај у лековитим састојцима нашег биља. А ако будемо способни за то да бар помогнемо распрострањење оног знања и резултата који су постигнути у другим земљама — путем брошура, књига, биљних библиотека, слика итд. — те да бар теоријски будемо упознати с напретком те гране науке и привреде, свакако ће се код нас наћи људи који ће приводити у дело нове замисли. Можемо рећи да су се такви људи већ нашли у нашој држави.

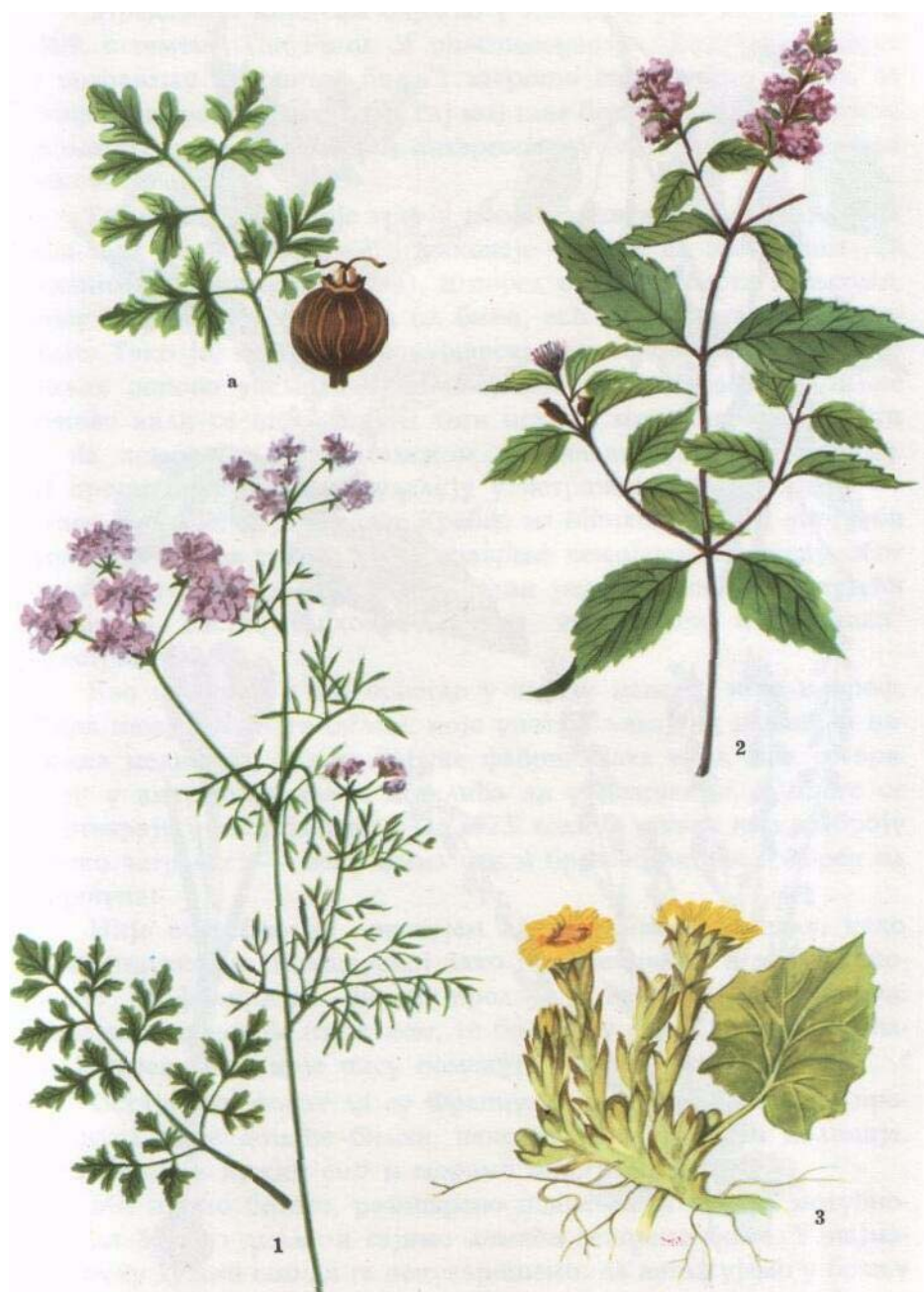
О ГАЈЕЊУ ЛЕКОВИТОГ БИЛ.А И О СТАТИСТИЦИ ПОТРЕБНЕ ПРОИЗВОДЊЕ КОД НАС

Што се тиче трећег и четвртог питања, која смо поменули напред, наиме: о потреби гајења лековитог биља и тачнијем одређивању потребних количина за потрошњу у земљи и извоз у иностранство — та је ствар колико сложена толико и проста.

Ми имамо, поред пољопривредних факултета, државне ботаничке баште, пољопривредне школе и њихове огледне станице, државна добра, расаднике у сваком срезу и државне економије, и нама не би било тешко да извршимо опите са свима лековитим билкама које до сада нису расле у нашој земљи, и да покушамо да их аклиматизирамо. Потребна је само извесна организација, добра воља и храброст; за годину-две могли бисмо знати на каквом терену и у коме месту те биљке могу да успевају а да њихово гајење не стаје скупо. Наша земља дала би доказ о томе да на њој безмало све може родити и све успевати. Гледајући биљокултурну карту Француске ја сам уочио да се највише биља гаји и бере на југу од Лиона, у доњим Роне и с обе њене стране, дакле у целом том троуглу између централног масива, Приморских алпа и мора (коме је врх Лион, а основица Средоземно море) од Монпељеа до италијанске границе. Према томе, сва наша Македонија, а нарочито троугао испод Демир-Капије, који има погодну климу, могао би се узети за културу лековитог биља. Дојрански срез и хевелијски срез с Маријанским планинама над њим могли би бити циновско огледно „поље“ за расад и испитивање свих лековитих биљака, од страних и егзотичних до алпских. Ја бих чак сав тај крај одредио за националну ботаничку башту, како за гајење тако и за брње дивљег лековитог биља. Али то су појединости. Главно је пренути се и поћи напред. Државне власти треба већ да саветују и позивају професоре пољопривреде, агрономије и професоре ботанике да упознају народ с лековитим биљем и да о томе држе наставу ученицима свих школа.

Још једну ствар имам да осветлим пре него што завршим. У току писања ове књиге многи пријатељи, сазнавши за њену садржину и намену, питади су шта ће на то рећи апотекари.

На то сам давао разне одговоре. Сада, кад је већ ствар јавна, имам да се позovem само на проф. Чирха, чувеног стручњака за фармакогнозију, коме су такође постављана таква питања. Он је резултат овог новог покрета проверио и то саопштио у својој најновијој књизи. Он каже, од речи до речи, овако:

коријандар, а — зreo плод; 2 — **нана**; 3 — подбел.
ТАБЛА 40.

1 — береза; 2 — буника; 3 — кија; 4 — шафран;

„Предавање које сам одржао у Лондону, још 29. септембра 1909, с темом, (Будућност науке о познавању лековитог биља') завршио сам речима „натраг к биљкама"). Тај мој глас био је услишен и нашао је одзива у врло појачаном интересовању за гајење и скупљање лековитог биља. Трговачке куће које тргују њиме извештавају ме да је обрт код њих порастао, а и фармакопеје (књиге са званичним државним списковима декова), и поред својих таблета и ампула, нису умањиле број лекова од биља, већ су их, штавише, повећале. Тако је, нпр., нова швајцарска фармакопеја неке домаће биљке поново увела. Али то повећано интересовање за биљне лмсове види се нарочито из тога што се много почело радити и на хемијском и анатомском проучавању лековитог билја. И прави хемичари сад суделују у истраживањима његовог са-става. Тако је, нпр., Лудвиг Кребер из Минхена, да би употреби домаћих лекова уравнио пут, подвргао хемијском прегледу, због претходне оријентације, читав један ред биљака, истражујући нарочито састав њихових течних исцељевина и згустака" (екстракта). Као што смо и ми понегде у тексту навели, тако и проф. Чирх каже да многе биљке, које употребљавају и научна и на-родна медицина, долазе у руке фабриканата и од њих се враћају у виду колачића и стаклића за убризгавање, а многе се претварају у специјалитете. Од 1923. године таквих има на броју преко четрдесет — међу њима чак и брезово лишће и корен од першуна! Није потребно да доказујем да се данас на Западу, како у Француској и Швајцарској тако и у Немачкој, и многе тако-зване неофициналне биљке продају у великим количинама. Углавном, с малим изузетком, те биљке су све и поменуте у нашој књизи. Оне које нису поменуте — нису још проучене. Остаје још факат да су Французи први почели научно про-учавати своје домаће биљке, иако су имали велике колоније. Утолико пре дужни смо и морамо чинити то и ми. Ми имамо богато, разноврсно поднебље и велике могућности да беремо дивље и гајимо домаће лековито биље. У најмању руку дужни смо да га популаришемо: да ангажујемо у брањуи примени његовој што већи број луди међу апотекарима, лекарима и биљоберима у народу — а све у интересу подизања народног здравља и, делом, привреде. Од враћања медицине појединим биљним лековима биће користи и за саму науку, јер богатство биљних лекова медицина није још потпуно искористила. Кад се медицина више него што данас чини врати на њих и проучи их, а не да јури само за новим хемијским лековима, биће много користи: наћи ће се многи лековити састојци који ће се моћи с успехом примењивати. На срећу оболелог човека, од пре неколико година тако се и ради. Доносе се биљке чак с Хималаја и Анда, као и из тропских крајева, проучавају се и неке се већ и примењују (сабаин, ефедрин и др.). Враћање билјним лековима Чирха може се сматрати као свршена ствар. Желећи да се тај покрет и у нас развије, ја сам у нашој земљи, колико су моје снаге дозвољавале, овим својим радом тај покрет припомогао. За науку, као и за широку праксу у народу, то неће остати без користи.

Остаје нам још две ствари да учинимо:

- 1) да дамо календар кад се поједине биљке или њихови делови беру, и
- 2) да саставимо списак најпотребнијих биљака за једну домаћу билну апотеку.

То нека буде садржина идућих глава.